Элим деб, юртим деб ёниб яшаш керак!

Туркистон

YOŞLARNING IJTIMOIY – SIYOSIY GAZETASI

1996 йил 13 апрель. Шанба. № 22 (14320)

ПРЕЗИДЕНТНИНГ АНЪАНАВИЙ УЧРАШУВИ

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов 12 апрель куни хорижий давлатлар элчихоналари ва халқаро ташкилотларнинг мамлакатимиздаги ваколатхоналари раҳбарлари, чет эл ҳамда республикамиз журналислари билан навбатдаги анъанавий учрашувини ўтказди.

Президент Ислом Каримов 1996 йилнинг дастлабки ойларида мамлакатимизнинг ички ва ташқи сиёсатида рўй берган янгиликлар, Марказий Осиё минтақаси ва МДҲ ҳудудида содир бўлган айрим муҳим воқеалар хусусида батафсил сўзлади ҳамда ўз муносабатини билдирди. Ўзбекистон ўзи танлаган истиқлол йўлидан оғишмай, дадил бораверишини алоҳида таъкидлади. Айни пайтда Ўзбекистон дунё мамлакатлари билан ўзаро тенглик ва манфаатдорликка асосланган ҳамкорликни бундан кейин ҳам ривожлантириб боравершини қайд этди.

Ўзбекистон раҳбари учрашув иштирокчиларини қизиқтирган саволларга атрофлича жавоб қайтарди.

Учрашувда Ўзбекистон Президентининг Давлат маслаҳатчиси Содиқ Сафоев, ташқи ишлар вазири Абдулазиз Комилов иштирок этди.

СУРАТДА: учрашув пайти.

Р. Нуриддинов тасвирга олган.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИ ЎЗ ЙЎЛИДАН ҚАЙТМАЙДИ

ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ТОШКЕНТДАГИ ДИПЛОМАТИЯ КОРПУСИ ВА ЖУРНАЛИСТЛАР БИЛАН УЧРАШУВИДА СЎЗЛАГАН НУТҚИ

Муҳтарам дипломатия миссияларининг бошлиқлари,

Халқаро ташкилотларнинг раҳбарлари,

Оммавий ахборот воситаларининг вакиллари,

Хонимлар ва жаноблар!

Сизлар билан яна учрашиб турганимдан, сизлар бундай мунтазам учрашувлар анъанасини қўллаб-қувватлаётганингиздан хурсандман.

Сизлар Ўзбекистоннинг ички ва ташқи сиёсатини диққат билан кузатиб турибсиз, демак, ҳукумат мажлисларидаги, ваколатли органлар депутатлари ҳузуридаги сўнгги нутқларимдан хабардорсиз.

Анъанага мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси халқаро алоқаларининг ривожланиши ва мустаҳкамланиши хусусида фикрларимни баён қилишга ижозат бергайсиз.

Шу йилнинг бошланишида, январь ойида Россия Президенти **Б. Ельцин** билан учрашувимизда Ўзбекистон билан Россия ўртасидаги шериклик муносабатлари муҳокама қилинди.

Шу йилнинг февралида ташқи ишлар вазири **Е. Примаков** расмий ташриф билан Тошкентда бўлди. Икки томонлама муносабатларга доир муҳим масалалар, Марказий Осиё минтақасида барқарорликни мустаҳкамлаш масалалари муҳокама қилинди.

Февраль ойида мамлакатимизнинг катта делегацияси Давосда ҳар йили ўтадиган жаҳон иқтисодий анжуманида тўртинчи марта иштирок этди. Унда иштирок этиш анжуман аҳлини Ўзбекистон ва унинг салоҳияти билан таништиришда, хориждан сармояларни жалб этишда катта аҳамиятта эга. Давосдаги бу галги учрашувда ҳам шундай бўлди.

Швейцарияда давлат ва ҳукумат бошлиқлари, халқаро молия ташкилотларининг, йирик банклар ва компаниялар раҳбарлари билан бир неча бор учрашдик.

Давосда Европа Ҳамжамияти комиссиясининг комиссари **Ханс Ван Ден Брук** билан қилган суҳбатимиз яқинда Ўзбекистон диёрида давом этди. Европа Иттифоқининг Европа Ҳамжамияти комиссиясининг ташқи сиёсий алоқалари билан шуғулланувчи раҳбарларидан бирининг ташрифини мен Европа Иттифоқи Ўзбекистондаги сиёсий ва иқтисодий ислоҳотларни қўллаб-қувватлаётганининг, ўзаро муносабатларимизни мустаҳкамлашга тайёрлигининг далили деб биламан.

Февраль ойида Европа Иттифоқи кенгаши ташқи ишлар вазирлари даражасида шериклик ва ҳамкорлик тўғрисида битим тузиш юзасидан Ўзбекистон билан музокара бошлашга қарор қилди. Музокаранинг биринчи босқичи март ойида Брюсселда муваффақиятли ўтди. Апрелнинг охиригача битим матни тасдиқланади ва шу ярим йилликда имзоланади деб, умид қиламиз.

Бу ҳужжат ҳамкорликнинг бутунлай янги босқичини бошлаб беради, Ўзбекистон билан Европа Иттифоқи ҳамда Европа Иттифоқига аъзо мамлакатлар ўртасидаги ўзаро муносабатларнинг ҳуқуқий негизини барпо этади.

Бу битим Ўзбекистоннинг халқаро савдо ташкилотига қўшилиш учун тайёргарлигини тезлаштиради, фақат иқтисодий, илмий-техника, маданий алоқалар учунгина кенг имкониятлар яратибгина қолмай, Европа Иттифоқи билан мунтазам сиёсий мулоқот учун ташкилий замин яратади, деб умид қиламиз.

Европа мамлакатлари билан ҳамкорлик икки томонлама асосда ҳам ривожланмоқда.

Ташқи ишлар ва Ҳамдўстлик ишлари вазири **М. Рифкинднинг** ташрифи чоғида Ўзбекистон билан Буюк Британия ўртасидаги муносабатлар жадал ривожланаётгани таъкидланди.

Франция Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг бош котиби **Б. Дюфурк** билан суҳбат савдо-иқтисодий, маданий соҳаларда бўлгани каби, сиёсий соҳаларда ҳам, мамлакатларимиз халқаро ташкилотлар доирасида ҳар томонлама ҳамкорликни чуқурлаштиришдан манфаатдор эканлигини кўрсатди.

Осиё мамлакатлари билан ҳам алоқаларимиз кенгайиб, мустаҳкамланиб бормоқда.

Ўзбекистон-Япония муносабатлари юксалиб бормоқда. Бу ҳамкорлик ижтимоий соҳа, Ўзбекистон иқтисодиётининг энг муҳим тармоқларига Япониянинг катта сармоялар киритиши билангина чекланиб қолмайди.

Сўнгги вақтда Япония минтақамизнинг мураккаб муаммоларини ҳал этишда — хавфсиз ва барқарор тинчликка эришишда, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масалаларида ўзининг манфаатдорлик билан фаол иштирок этишини кўрсатди.

Март ойининг охирида Ўзбекистон Республикаси делегацияси Вьетнамга расмий ташриф буюрди. Биз бу мамлакат раҳбарияти билан маҳаллий ва халқаро муаммоларни, сармоялардан тортиб туризмгача бўлган турли соҳаларда ҳамкорлик имкониятларини муҳокама қилдик.

Ўзаро муносабатларнинг ҳуқуқий негизини таъминлайдиган бир қанча муҳим ҳужжатларни имзоладик.

Сайёрамизнинг турли томонларида Ўзбекистоннинг ишончли ва манфаатдор шериклари мавжудлиги мени қувонтиради. Уларнинг доираси мунтазам кенгайиб бормоқда. Бугун эса яна бир мамлакат — Бангладеш Тошкентда элчихона очиш истагини билдирганини сизларга айтиш менга мамнуният бағишлайди.

Хонимлар ва жаноблар,

Америка Қўшма Штатлари билан икки томонлама муносабатларимиз давлатлараро алоқаларнинг энг муҳим йўналишларида изчиллик билан ва мунтазам ривожланиб бормоқда.

МДҲ мамлакатларида АҚШ сиёсатининг бош мувофиқлаштирувчиси Ж. Коллинз иштирокида Тошкентда бўлиб ўтган сўнгги Ўзбекистон-Америка сиёсий маслаҳатлашувларида 1996 йил аввало минтақа хавфсизлиги соҳасида икки томонлама муносабатларни кенгайтириш учун янги имкониятлар яратиши лозимлиги таъкидланди.

Америка томони АҚШ Ўзбекистонга нисбатан ўз сиёсатини **«хавфсизлиги таъминланган мустақил Ўзбекистон»ни** барпо этишни қўллаб-қувватлайдиган тарзда қуришини баён қилди.

Бугун НАТО каби ўзига хос ташкилотда ҳам мамлакатимиз билан АҚШ ўртасидаги ҳамжиҳатлик ва ҳамкорлик тўғрисида гапириш мумкин. Биз «Тинчлик йўлида ҳамкорлик» дастурида иштирок этишни ўз мустақиллигимиз ва истиқлолимизни мустаҳкамлаш нуқтаи назаридан баҳолаймиз.

АҚШнинг НАТОдаги доимий вакили **Р. Хантер**нинг мамлакатимизга яқинда қилган ташрифи жаҳон ва минтақа хавфсизлиги муаммолари бўйича фикрларимиз ўхшашлигини яна бир бор намойиш қилди. Ўзбекистоннинг салоҳиятини минтақадаги барқарорлаштирувчи омил деб ҳисоблаётган АҚШнинг нуқтаи назарига биз тўла қўшиламиз.

Йилнинг бошида қўшни мамлакатлар билан дипломатик мулоқотларимиз янада фаоллашди.

Февраль-март ойларида Афғонистон, Эрон, Покистон, Ҳиндистон ташқи ишлар вазирлари Тошкентга ташриф буюрди.

Бу ташрифлар чоғида икки томонлама ҳамкорлик масалаларидан ташқари, Афғонистон ва Тожикистондаги вазиятни бартараф этиш билан боғлиқ равишда минтақа хавфсизлиги масалаларини муҳокама қилишга катта эътибор берилди.

Жаҳон ҳамжамияти Афғон можаросини бартараф этиш юзасидан фаолроқ чоралар кўриш зарурлигини тобора кўпроқ англаб етаётганини мамнуният билан таъкидламоқчиман. Бундай чоралар кўриш тўғрисида мен БМТ Бош Ассамблеясининг 48-, 50-сессияларида гапирган эдим. **Европа парламентининг шу йил 18 январдаги резолюцияси ва Европа Иттифоқининг 14 мартдаги баёноти можаро зонасига қурол-яроғ етказиб беришни тақиқлаш ғоясини қўллаб-қувватлайди.**

Яқинда Афғонистон теварагидаги вазият Бирлашган Миллатлар Ташкилотида кўриб чиқилди. Бу ҳол жафокаш Афғонистон диёрида хунрезлик тўхтатилишига, можарони тинч йўл билан бартараф этиш жараёни ҳақиқатда бошланишига умид бахш этади.

Мен бир неча бор таъкидлаганимдек, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти, Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, Ислом конференцияси ташкилоти ва бошқа халқаро ташкилотлар иштирок этмаса, мулоқот йўли билан можароларни тўхтатишнинг синовдан ўтган механизмларидан фойдаланилмаса, ўзаро мақбул қарорлар, ўзаро ён босишлар ва оқилона муросаю мадора йўллари изланмаса, бу жараён бошланмайди.

Ишончим комилки, бу масалалар Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти ташаббуси билан 23 апрелда Тошкентда бошланадиган **«Марказий Осиё: Европада Хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти доирасида кенг қамровли хавфсизлик ва минтақа талаблари»** симпозиумининг кун тартибида акс этади.

Хонимлар ва жаноблар,

ҳозирги дунёда хавфсизлик ва барқарорлик фақат ҳарбий-сиёсий жиҳатларнигина эмас, балки иқтисодий, маданий ҳамкорликни ҳам кўзда тутади. Зеро ушбу жиҳатлар минтақамиз, қолаверса, бутун сайёрамиз — умумий хонадонимиз тинчлиги ва гуллаб-яшнашида муҳим ўрин эгаллайди.

12 январда Қозоғистоннинг Кўкчатов вилоятида Қозоғистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон президентларининг учрашуви бўлиб ўтди. Унда Марказий Осиёда интеграция дастури қандай бажарилаётгани тўғрисида фикрлашиб олинди.

Президент **С. Ниёзов** таклифига биноан 16 январда менинг Туркманистонга амалий ташрифим амалга ошди. Учрашув чоғида 21 та давлатлараро ва ҳукуматлараро битимлар имзоланди. Бу битимлар транспорт коммуникацияси ва алоқа, табиат ресурсларидан биргаликда фойдаланиш, энергетика, банклараро ҳисоб-китоблар, бож тартиби, фан ва маданият каби соҳаларни ўз ичига олади.

Асосий ҳужжат — дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида давлатлараро шартнома ҳам имзоланди.

5 апрель куни Тошкентда ягона иқтисодий макон барпо этиш ҳақидаги шартномани имзолаган мамлакатлар Бош вазирларининг навбатдаги мажлиси бўлди.

Қозоғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон Бош вазирлари транспорт ва коммуникация соҳасида келишилган сиёсат ўтказиш, ёқилғи-энергетика ва сув ресурсларидан, шунингдек, газ қувурларидан фойдаланиш, наркотик моддаларнинг ғайриқонуний тарзда айланишига қарши курашда ҳамкорлик қилиш, «Центразэлектрон» трансмиллий молия-саноат гуруҳини тузиш, ернинг давлатлараро ижараси ва бошқа масалалар бўйича ўндан ортиқ ҳужжат имзолашди.

Муҳтарам хонимлар ва жаноблар!

Россия Давлат Думасининг анчагина шов-шувга сабаб бўлган қарор қабул қилгани, Тўртлар (Россия, Қозоғистон, Қирғизистон, Белоруссия) шартномаси ҳамда Иккилар (Россия ва Белоруссия) шартномаси имзолганига ҳам анча бўлиб қолди.

Матбуотимиз саҳифаларида, телевидениеда бугунги кунга қадар бу ҳужжатларни муҳокама қилиш давом этмоқда. Ўзбекистон аҳолисининг собиқ совет ҳудудидаги «интеграция» деб номланган бу жараёнга муносабати баён қилинмоқда.

Бугун Ўзбекистон раҳбарияти илгари бу жараёнлар ва имзоланган ҳужжатларга нисбатан билдирган муносабатини жамоатчилик ва Ўзбекистон аҳолисининг мутлақ кўп қисми қўллаб-қувватлаяпти, деб айтишга тўла асосимиз бор.

Мен парламентимиз — Олий Мажлис қўмиталарининг баёнотини, Ташқи ишлар вазирлигининг баёнотини, Хоразмда сўзлаган нутқимни, Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбири билан суҳбатим ва бошқа воқеаларни ҳам назарда тутяпман.

Шуниси диққатга сазоворки, ижтимоий аҳволидан қатъи назар, турли миллат ва эътиқодга мансуб кишилар бир хил фикр билдирмоқда.

Бу ерда шуни таъкидламоқчиман: собиқ совет ҳудудида интеграция масалалари бўйича юз бераётган воқеалар, шу муносабат билан имзоланган ҳужжатлар — ҳар бир алоҳида давлат ва унинг раҳбарлик тузилмаларининг ҳуқуқи ва ички ишидир.

Ҳар бир давлат ва унинг раҳбарлари энг аввало ўз манфаатларидан келиб чиққан ҳолда ҳар қандай ҳужжат ва давлатлараро шартномаларни қабул қилиш ва имзолаш ҳуқуқига эга.

Бироқ ҳозир масала мана бундай қўйилган: Ўзбекистон учун бу шартнома ва ҳужжатлар мақбулми, Ўзбекистон бу шартномаларга қўшилиши мумкинми ёки йўқми? Бунинг устига, қатъийлик билан бизни ҳамжамият ёки интеграциялашган давлатлар иттифоқи деб аталмиш уюшмаларни тузиш ҳақидаги ҳужжатларни имзолашга таклиф этишмоқда, гоҳида эса — бу нарса Ўзбекистонга фойдалими-йўқми эканини биз учун ўзлари ҳал қилишмоқда.

Шу муносабат билан мен Ўзбекистон учун бундай иттифоқлар ёки ҳамдўстликлар мутлақо мақбул эмаслигини айтиб ўтишни истар эдим.

Шартномалар имзолангандан кейинги эҳтирослар ва сархушлик ҳолати бироз пасайган, ниҳоят расмий материаллар ва кўп сонли баёнотлар билан қандайдир даражада танишиш имконияти пайдо бўлган бугунги кунда муаллифлар тилга олинган битимларнинг имзоланишига асос қилиб кўрсатаётган айрим **принципиал ҳолатлар** хусусидаги мулоҳазаларим ҳамда муносабатимни баён қилишни истар эдим.

Тўғри, шу пайтга қадар ҳам Белоруссия билан Россия ўртасидаги шартнома сўнгги таҳрирда қандай аталгани — Россия билан Белоруссия ўртасидаги ҳамдўстлик ҳақидаги шартнома дейилганми, ёки унга имзо чекиш пайтида баландпарвозлик билан баён қилинганидек — суверен республикалар ҳамдўстлиги ҳақидаги шартнома деб, бошқача айтганда — ССР, яъни айрим муаллифларнинг қалбидан чуқур ўрин олган жарангдор СССР деган номга ўхшаш ном билан аталганми — бирон нарса дейиш қийин.

Мен ҳалиям дастлаб бу янги давлатлараро уюшманинг ягона герби, байроғи ва гимни бўлиши, вақти келиб ягона конституция қабул қилиниши ҳақида гап бўлганини айтиб ўтирмайман.

Шу билан бирга, ном — шунчаки ном эканини англаган ҳолда, мен қабул қилинган шартномалар моҳиятига оид принципиал ўринлар — тилга олинган шартномалар фойдасига хизмат қилиши лозим бўлган далилларга тўхталмоқчи эдим.

Биринчи далил. МДҲ бугунги ҳолида талабга жавоб бермайди (лекин кимнинг талабига?), бу мўрт уюшма ҳеч нарсани ҳал қилмайди ҳамда у қабул қилган қарорлар амалда бажарилмаяпти, дейилмоқда.

Ҳа, бу мулоҳазаларда ҳам жон бор.

Бироқ ҳақиқатан ҳам МДҲ доирасида қабул қилинган қарорларнинг бажарилишини таъминлайдиган механизмларни астойдил излаш, давлатлар ўртасидаги икки томонлама муносабатларни ривожлантириш, уларни аниқ ва муайян мазмун билан бойитиш ўрнига, бизда кўпинча эски замонларни қўмсаш намоён бўлмоқда. Бугунги кўпгина раҳбарларнинг ўтмиш совет тарбияси ўз кучини кўрсатяпти, шекилли. Собиқ иттифоқнинг улкан ҳудудидаги ҳамма нарсани: анҳорга оддийгина кўп-

(Давоми 2-бетда).

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 12 апрель куни Германия Федератив Республикаси Бундестагининг депутати Эрика Райнхардтни қабул қилди.

Мамлакатимиз раҳбари Ўзбекистон билан Германия ўртасидаги муносабатларнинг тобора мустаҳкамланиб бораётганини таъкидлади. Айниқса, иқтисодиёт, банк, молия ва савдо соҳаларидаги ҳамкорликнинг янада равнақ топиши икки мамлакат манфаатларига тўла мос келади, деди Ислом Каримов.

Суҳбат чоғида мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик алоқаларини ривожлантириш билан боғлиқ масалалар юзасидан фикрлашиб олинди.

Қабул маросимида Ўзбекистон Президентининг Давлат маслаҳатчиси Содиқ Сафоев ва ташқи ишлар вазири Абдулазиз Комилов иштирок этди.

(ЎзА).

ФРАНЦИЯГА ТАШРИФ

Келишувга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов шу йил 21—24 апрелда Франция Республикасига ташриф буюради.

Сафар давомида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Франция Республикаси Президенти Жак Ширак ва бошқа расмий шахслар билан учрашади. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти маориф, фан ва маданият масалалари бўйича ташкилоти (ЮНЕСКО) Бош директори Федерико Майорнинг таклифига биноан, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ЮНЕСКО Ижроия кенгашининг сессияси ишида ва Парижда «Темурийлар даврида фан, маданият ва маорифнинг гуллаб яшнаши» деб аталган Ўзбекистон ҳафталигининг очилиш маросимида иштирок этади.

1996 йили — Амир Темур йили

ЭКСПЕДИЦИЯ — САМАРҚАНДДА

Тасаввур қилинг: биринчи чигит экиш маросимида Тошкентдан ташриф буюрган таниқли санъаткорлар ва шоирлар деҳқонларнинг ўзига хос байрамида иштирок этишиб, уларнинг қувончига шерик бўлишди. Деҳқонлар Нормурод Нарзуллаевнинг шеърлари, Ҳожиакбар Шайховнинг мароқли суҳбатлари, Султонпошша Удаева, Гулсара Ёқубова ва «Лазги» бадиий дастасининг санъаткорлари куй-қўшиқ, рақсларидан мамнун бўлишди.

Бу бежиз эмас. Ўтган ҳафта Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси қошида ташкил этилган «Амир Темур юрган йўллар бўйлаб» илмий экспедицияси аъзолари Нарпайда бўлишди. Улар бобомиз таваллуд кунида йўлга чиқишган. Соҳибқирон қадами теккан жойларни зиёрат қилишни ният этишганди.

Экспедиция аъзолари билан учрашувлар Самарқанд шаҳрида давом этди. Шаҳардаги олий ўқув юртларида талабалар билан юзма-юз мулоқот бўлди. Талабалар ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олишди. Улар, айниқса, «Мутти» театр-студияси актёрлари томонидан намойиш этилган саҳна кўринишларни илиқ кутиб олишди.

Экспедиция сафида Тошкент шаҳридаги бир қатор маҳаллаларнинг оқсоқоллари ҳам бор эдилар. Уларнинг ташрифи учрашувда иштирок этганларнинг барчасига манзур бўлди.

Абдурафиқ АБДУҚАЮМОВ,
Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи
Самарқанд вилоят қўмитасининг
бўлим мудири.

ЖУРНАЛИСТЛАРНИНГ МИНТАҚАВИЙ ЙИҒИНИ

Термизда Сурхондарё, Қашқадарё вилоят, шаҳар, туман газеталари муҳаррирларининг минтақавий йиғилиши бўлиб ўтди.

Унда республика газеталарининг ҳар иккала вилоятдаги мухбирлари ҳам иштирок этишди.

Йиғилишда журналистлар олдида турган бугунги энг муҳим вазифалар белгилаб олинди. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг «Халқимизнинг йўли мустақиллик, озодлик ва туб ислоҳотлар йўлидир» китоби юзасидан «Давра суҳбати» ўтказилди. Суҳбатда Россия Давлат Думасининг собиқ иттифоқни қайта тиклаш тўғрисидаги қарори қораланди ва ушбу ҳужжат халқимизни яна қуллик занжирига гирифтор этишга мўлжалланганi таъкидланди.

Йиғилишда Сурхондарё вилояти ҳокими Жўра Норалиев сўзга чиқди.

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИ ЎЗ ЙЎЛИДАН ҚАЙТМАЙДИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

рик қуриш ёки 50 ўринли болалар боғчасини қуришдан тортиб, улкан саноат иншоотлари — БеЛАЗ, КаМАЗ, БАМ, Толяттидаги улкан автомобил заводини қуришгача бўлган ҳамма масала марказнинг ўзида туриб ечилган пайтдаги тартиблар уларнинг онгига чуқур ўрнашиб қолган.

Нима учундир, агар бирор давлатлараро бирлашма тузиладиган бўлса, у албатта амалдорларнинг катта штатига эга бўлган парламент, қонунчилик, ижроия-мувофиқлаштириш ёки Олий Кенгаш, Ижроия Қўмитаси ёки маъмурий қўмитаси, бирлашган ҳарбий-сиёсий тузилмалар ва шунга ўхшаш давлатдан юқори турадиган тузилмалари бўлиши лозим деб ҳисоблашади.

Равшанки, бундай тартибда ҳамма иш енгил кўчади: бир марказдан туриб қарор қабул қилинади (бу қарорлар ҳамиша ҳам объектив бўлавермайди), энди у қарорни бажариш ва ижроси ҳақида ўз вақтида ҳисоб беришгина қолади. Юқорида қабул қилинган қарорларнинг сўзсиз бажарилишини назорат қиладиган назорат органларини тузиш ҳам эҳтимолдан холи эмас.

Давлат бошлиқлари, ҳукумат бошлиқлари ва МДҲ бошқа тузилмалари бошлиқларнинг сўнгги мажлислари кун тартибига эътибор берсангиз бир тамойил кўзга яққол ташланиши тасодиф эмас: иқтисодий ва ижтимоий интеграциянинг етилган муаммоларини ҳарбий-сиёсий масалалар, бирлашган қўмондонлик тузиш, чегараларни биргаликда қўриқлаш каби ва бошқа масалалар билан алмаштиришга ҳаракат қилинади. Бунда муайян тамойил кўриниб турибди.

Бироқ барчага равшан бўлиши лозимки, ташкил этиладиган ҳамжамиятларда бевосита амал қиладиган, яъни барча органлар ва ташкилотлар бажариши мажбур бўлган қарорларни шартномада иштирок этувчи ҳар бир мамлакатнинг тегишли органларини четлаб ўтиб қабул қилиш ҳуқуқига эга бўлган давлатдан юқори турувчи тузилмалар ташкил этилган тақдирда, бу давлатларни мустақил давлат дейиш қийин бўлади.

У ҳолда бу Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги (МДҲ) бўлмайди. У ҳолда бу Ҳамдўстликни ҳар бир давлат ўз мустақиллигининг бир қисмидан воз кечиши лозим бўлган қарам давлатларнинг ҳамжамияти деб аташ керак.

Ўзининг ваколатли ва сайлаб қўйилган қонун чиқарувчи, ижро этувчи, ҳарбий-сиёсий ва суд органлари билан бирга алоҳида олганда ҳар бир давлатнинг ҳамжамиятнинг янги тузилган давлатдан юқори турувчи тузилмалари билан алоқасини рамзий тилда айтганда бир-бирига туташ томирлар каби тасаввур этиш мумкин. Ҳамжамиятнинг давлатдан юқори турувчи тузилмаси ўзига қанча ваколат талаб қилса, ҳозир мустақил бўлиб турган ҳар бир давлат шунча ваколати ва ҳуқуқидан маҳрум бўлади.

Бу рад этиб бўлмайдиган ҳақиқатдир. Бундан бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас.

Давлатдан юқори турадиган тузилмалари билан биргаликда ҳамжамият унда иштирок этувчи ҳар бир мамлакат истиқлолини ёки мустақиллигини тўла сақлаб қолган ҳолда тузилади, деб бизни ишонтиришга уриниш жиддий гап эмас. Буларнинг барчаси ҳамма нарсага ишонаверадиган кишиларга мўлжалланган.

Яна бир фикр: МДҲнинг тасдиқланган низоми доирасида (дарвоқе, нима учундир бу ҳақда гапирилмайди ва эслатилмайди) иқтисодий ва молиявий интеграцияни чуқурлаштиришимизни, маърифий тўловлар масалаларини ҳал қилишимизни, ижтимоий интеграция йўлидаги тўсиқларни олиб ташлашимизни ҳеч ким тақиқламайди. Бунинг учун аввало, жўғрофий-сиёсий тусдаги шартномаларни имзолаш шарт эмас.

Ҳозирги пайтда турли мустақил давлатларда яшаётган одамларнинг мулоқоти қийинлашган экан, бунинг сабаби кимнингдир сунъий ғовларни барпо этаётганида эмас. Бунинг сабаби шундаки, ҳозирги транспорт тарифлари ва йўл харажатларининг қиймати Россия миқёсининг ўзида ҳам ҳар кимга бир йилда бир марта ўз қариндошларини бориб кўришга, айтайлик, Москвадан Сибир ёки Узоқ Шарқ шаҳарларига етиб олишга имкон беравермайди.

«Теран интеграция» деб аталган интеграция муаллифлари ва ташаббускорлари пеш қилаётган **иккинчи далил.** Юз берган танглик вазиятининг, одамлар ночор аҳволга тушиб қолганининг асосий сабаби, асосий иллат бир вақтлар қудратли бўлган иттифоқ республикалари ўртасидаги иқтисодий ва хўжалик алоқаларининг узилиб қолганидадир, деб ҳаммани ишонтиришга уринишмоқда. Бу ҳам етмаганидек, хўжалик алоқаларининг узилиб қолиши сабабли ишлаб чиқариш қайси республикада қанча камайиб кетганини ҳисоблаб чиқишга ҳам уринишмоқда.

Айни пайтда тушунмаган ва бехабар одамларни эртага ана шу алоқалар тикланса, ҳамма жойда тартиб бўлади, корхоналар, фабрикалар ва заводлар яна ишлай бошлайди деб, ишонтиришмоқда.

Бу собиқ совет иттифоқи ҳудудида бошланган бўҳроннинг ҳақиқий сабабларидан одамларни чалғитишдан бошқа нарса эмас.

Ҳозирги кунда собиқ Совет Иттифоқи ҳудудидаги давлатлар иқтисодиётидаги таназзулнинг асосий сабаби, аввало умри тугаган тоталитар мафкуранинг маъмурий-буйруқбозлик ва марказдан тақсимлаш тизимининг бузиб ташланиб, янги бозор муносабатларига ҳозир бутун дунёда амал қилинаётган эркин иқтисодиётга ўтиш эканлиги соғлом фикрловчи ҳар бир кишига равшандир.

Ҳозир россиянинг ўзидаги кўплаб корхоналар ночор аҳволда бўлиб, деярли ишламаётганини ҳам фақат шу билан изоҳлаш мумкин. Уларнинг аксарияти бугунги кундаги мустақил давлатлар корхоналари билан алоқаси узилиб қолган ёки бундай алоқалар амалда иш бермаёрганини туфайли тўхтаб қолгани йўқ. Россия ҳудудидан ташқаридаги кооператив алоқалар билан боғлиқ бўлмаган юзлаб корхона ишламай турибди.

Бунинг сабаблари бутунлай бошқа нарсада. Бу корхоналар ҳозирча янги шароитларга мослаша олмаяпти, маҳсулотини сотиш йўлини тополмаяпти, уларнинг ишлаб чиқаришни қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш учун маблағи йўқ. Айтайлик, Россиянинг Иваново вилоятидаги фаолияти анъанавий тарзда Ўзбекистондан етказиб бериладиган хомашё билан боғлиқ бўлган тўқимачилик саноати корхоналари бугунги кунда энг аввало пахта толаси сотиб олиш учун маблағи йўқлиги туфайли ишламаяпти.

Бу ўринда 1995 йилда Ўзбекистондан етказиб бериладиган пахта толасининг асосий қисми, «Известия» газетаси саҳифаларида ёзилганидек, россия ҳудудидан ташқарига чиқариб юборилгани, яъни, содда қилиб айтганда, Россиядаги айрим тизимлар мана шу операциядан мўмайгина пул ишлаб олганини эслатиб ўтиш жоиз.

Шундан кўриниб турибдики, гап алоқаларнинг узилиб қолганида эмас экан. Гап ҳар жойнинг ўзида ҳисоб-китобда зарур маърифий тартиб ўрнатишда қолган.

Бу — **биринчидан.**

Иккинчидан эса, узилган алоқаларни тиклаш хусусида кўп жар солаётганлар гапнинг ярмини ютиб юборишяпти. «труд» газетасининг 6 апрель сонида Россиянинг «Политика» жамғармаси президенти жаноб **Никонов** мана бундай деб ёзади:

«Собиқ СССРнинг барча республикалари, жумладан Россияда ҳам ишлаб чиқаришнинг камайиб кетиши асосан улар ўртасидаги хўжалик алоқаларининг узилгани, СССРнинг ягона иқтисодий макони бузилгани билан изоҳланиши сир эмас. Табиийки, агар сал узоқроққа қарайдиган бўлса шунга амин бўламиз, бу маконнинг тикланиши йўлида қадам ташланиши Россия манфаатларига тўла мос келади».

«Теран интеграция» деб аталаётган ташаббус муаллифлари билан фикри бир жойдан чиқадиган жаноб Никонов ўз мулоҳазаларини қанчалик очиқ баён қилаётганини кўрдингизми?

Гап қандай иқтисодий макон ҳақида кетяпти, деган савол туғилади.

Равшанки, гап қачонлардир меҳнатни умумиттифоқ даражасида таъминлаш деб номланган, ҳар бир республикага маълум ўрин ажратилган, яъни кимдир арзон хомашё етказиб берадиган, кимдир эса бу хомашёни қайта ишлаб, даромад олган ҳамда ўзининг миллий даромадини барпо қилишини таъминлаган маконни тиклаш ҳақида кетяпти.

Айтайлик, бу халқ хўжалиги комплекси деб аталган маконда Белоруссияга «йиғув цехи» вазифаси топширилгани, собиқ иттифоқнинг барча бурчакларидаги корхоналарнинг деярли ҳаммаси шу «цех» учун ишлагани ҳам сир эмас.

Хўш, Ўзбекистон ҳамда Ўрта Осиёдаги бошқа республикаларга қандай ўрин ажратилган эди? Энг аввало, арзон хомашё, биринчи ўринда жуда кўп меҳнат талаб қиладиган техник экин — пахта етказиб беришдек «шарафли» ўрин ажратилган эди. Бу пахта билан иттифоққина эмас, бутун социалистик лагер ҳам таъминланар, етиштирилган бутун ҳосилнинг атиги 15 фоизигина республикада қайта ишланар эди.

Ваҳоланки, бутун суғориладиган майдонларнинг қарийб 90 фоизига экилгани учун минтақа экологияси бузган, оролни қуритган, республика аҳолисининг генофондини хавф остида қолдирган бу пахта меҳнаткашларимизнинг оғир, ҳатто айтган бўлардимки, қулларча меҳнати билан етиштирилар эди.

Москвадаги кабинетларда пахтага қўйилган нарх халқаро нархлардан юзлаб баравар кам бўлганини кўпчилик билмайди. Шуни ҳам айтиш лозимки, собиқ СССРнинг Ўрта машинасозлик вазирлиги республикамиз заминидан қанча олтин ва бошқа қимматбаҳо ва стратегик металларни сўриб олганини ҳамда улар қаерга ишлатилгани, бундан қандай катта фойда олинганини Ўзбекистонда деярли ҳеч ким, шу жумладан, раҳбарлар ҳам билмас эди.

Республика мустақилликка эришганидан кейингина маълум бўлдики, Ўзбекистон валюта олтини ишлаб чиқариш бўйича СССР таркибида Россиядан кейин иккинчи ўринни, жаҳон бўйича эса еттинчи ўринни эгаллаб турган экан.

Ўзбекистон бунинг эвазига нималарга эга эди? Биз 30—40 фоиз дотация асосидаги давлат бюджетига ҳамда собиқ иттифоқдаги энг паст турмуш даражасига эга эдик. Ҳар «қадамда бизни боқимандаликда айблашар, сизлар Москва бўйнига осилган тошсизлар, деб таъна қилишар эди.

Халқ бундай ҳақсизликка чидашга мажбур эди. Нимага асосланиб ва нима учун шундай бўляпти, деган савол берган кишилар чиқса, шу заҳотиёқ репрессия чоралари кўриларди.

Ўзбекистон жамоатчилиги ўзининг энг яқин тарихидаги **Горбачёв-Лигачёв** командаси халқни жиловда тутиб туриш, унинг ўсиб келаётган миллий ва сиёсий онгини бўғиш ниятида, **«Пахта иши», «Ўзбеклар иши»** деб аталмиш тухматларни тўқиб чиқарган, биз ўзбекларга турли-туман шармандали тамғалар ёпиштирилган фожеали саҳифаларни ҳеч қачон унутмайди. Бу даврда оддийгина инсоний ҳуқуқлар, ҳуқуқий меъёрлар бузилган, юзлаб ва минглаб гуноҳсиз кишилар қамоққа ташланган, бинобарин, маҳаллий аҳолига нисбатан қирғин уюштирилган эди.

Турли-туман иттифоқлар, ҳамжамиятлар, федерациялар ва конфедерациялар мафкурачиларининг деярли барчаси тиклаш тўғрисида гап юритаётган собиқ иттифоқдаги меҳнат тақсимоти амалда Ўзбекистон учун мана шу маънони англатар эди.

Соғлом ақлга эга бўлган бирон-бир киши юртимизга ана шундай даврлар қайтиб келиши, марказдан туриб ресурсларимизга эгалик қилиниши, халқимиз тақдирини ҳал қилувчи қарорлар қабул қилиниши билан келиша оладими?

Бундай интеграция муаллифларининг баёнотларида эшитилаётган **учинчи далил: «Бутун дунёда интеграция аниқ-равшан кўриниб турган эзгу иш деб англанади. Жаҳондаги кўпгина минтақаларга бу жараён хосдир».**

Бу ўринда кўпинча Европа Иттифоқи тузилиши мисол қилиб келтирилади.

Бу хусусда нима дейиш мумкин?

Ҳа, тарихий тараққиётнинг ҳозирги босқичида барча давлатлар бир-бири билан боғлиқ, албатта. Бугунги кунда дунё харитасида бошқалардан, айниқса ўзини қуршаб турган мамлакатлардан мутлақ ажралган бирон-бир давлатни топиш қийин. Ҳа, Европа Иттифоқида интеграция ва ҳамкорлик асосий тамойиллардан ҳисобланади.

Бироқ Европа Иттифоқининг интеграция жараёнларига ёндашуви интеграциялашаётган давлатларнинг тўла суверенитети, хоҳиши ҳамда уларнинг ҳуқуқларига ҳурмат билан қараш принципларига асосланади.

Ҳа, Европа Иттифоқи асосланган принциплар МДҲ мамлакатлари учун ҳам мақбул бўлиши мумкин. Буни ҳеч ким рад этмайди. Бироқ, собиқ совет ҳудудида Европа Иттифоқидаги вазиятдан кескин фарқ қиладиган бир неча ҳолат мавжуд.

Биринчидан, бу энг муҳими ҳам — Европа Иттифоқининг шаклланиши бир неча ўн йилларни ўз ичига оладиган узоқ тарихга эга, маастрих битимлари эса — давлатлар, уларнинг раҳбарлари жуда кўплаб муросалар асосида босиб ўтган улкан йўл натижасидир.

Иккинчидан, Европа Иттифоқига барқарор, асосли демократик жамоат ва давлат тузилмаларига эга бўлган, мустаҳкам бозор ва ҳуқуқий, қонунчилик меъёрларини, уларни амалга оширувчи механизм ва инфроструктураларни шакллантирган мамлакатлар бирлашган.

Учинчидан, демократик ташкилот ва қадриятлар бу мамлакатлар аҳолисининг мутлақ кўпчилигининг ижтимоий онгидан мустаҳкам ўрин олган.

Тўртинчидан, Европа Иттифоқидаги кўпчилик мамлакатлар деярли бир хил, анчагина юксак иқтисодий салоҳиятга эга. Ўз тараққиёти бўйича бошқалардан устунлиги кўриниб турган давлатлар йўқ. МДҲ доирасида эса, Россия — ўз миқёслари ва салоҳияти билан МДҲдаги бошқа давлатлардан устун, уларнинг ҳаммасини қўшганда ҳам бир неча марта устун турадиган улкан салтанат эканини таъкидлаб ўтириш ҳам ортиқча.

Бешинчидан, техник ва иқтисодий жиҳатдаги қолоқлик, жуда эскириб кетган, рақобатга бардош беролмайдиган технология ва асосий фондларимизни ҳисобга оладиган бўлсак — собиқ СССР доирасида қандайдир иттифоқларга биқиниб олиш ҳаракати — бундай сиёсат ўтмишнинг қандайдир мафкуравий қолипларини тиклаш йўлида ўзимизни жаҳон иқтисодиётининг овлоқ жойларида жунжикиб ўтиришга маҳкум этиш бўлади. Келажак авлодлар бунинг учун бизни кечирмайди.

Жаҳон тажрибасида давлатлар иқтисодий жиҳатдан ё ҳамкорликда ҳаракат қилиб, ўзларига **жаҳон товарлар бозорида ўрин олиш** (дарвоқе, бу Европа Иттифоқи, АҚШ ва Япония муносабатларида кўзга ташланади), ёки ўз ҳудудлари ўртасида товар ва капитал ҳаракати йўлидаги **божхона тўсиқларини** имкон қадар қисқартириш учун бирлашади.

Бу ҳолда шартноманинг ҳар бир алоҳида иштирокчисининг манфаатлари ҳисобга олинади, улар учун тенг ҳуқуқ ва имкониятлар таъминланади ҳамда ҳарбий-сиёсий ёки бошқа шунга ўхшаш мақсадлар бутунлай соқит қилинади.

Пайдо бўлаётган мана шу масалаларни ҳисобга олиб ҳамда теран интеграция деб аталаётган, собиқ совет ҳудудида турли-туман ҳамжамият ва иттифоқлар тузиш мафкурасини мана шу масалалар нуқтаи назаридан кўриб чиқиладиган бўлса, бу ўринда:

— **ёки масалага юзаки, охиригача ўйлаб кўрилмаган ҳолда ёндашилмоқда;**

— **ёки аслида бу шартномалар замирида турган барча нарса атайлаб бузиб кўрсатилмоқда,** деган хулосага келади киши.

Биз бу шартномаларда иштирок этаётган ҳар бир томоннинг ўз мақсади ва ўз манфаати борлигини яхши биламиз.

Биз бугунги кунда Россиядаги сайловолди мавсуми қандай сиёсий майдонда ривожланаётганини, турли сиёсий ва ижтимоий блоклар ўртасида президентлик курсиси учун бораётган курашда қай даражада танглик вужудга келаётганини кўриб турибмиз.

Россия ҳамда МДҲдаги бир қанча давлатларда интеграция, оддий қилиб айтганда собиқ иттифоқни у ёки бу шаклда қайта тиклаш ғояси (ҳатто радикал коммунистлар ҳам СССРни олдинги ҳолида тиклаб бўлмаслигини билади) кезиб юрибди.

Бу ғоя турли ижтимоий қатламлар онгида ҳам мавжуд. У, айниқса, «фалаж қилиб даволаш» туридаги чуқур асосланмаган, ўзини кўрсатиш учунгина ўтказилган ислоҳотлар кўпчилик аҳолини оғир аҳволга солиб қўйган, аҳолининг ижтимоий ҳимояси кескин ёмонлашиб кетган жойларда айниқса кучлидир.

1991 — 1992 йиллардаги суверенитетлар сархушлиги даврида МДҲ халқларига улашилган ваъдалар амалда бажарилмаяпти. Вексellar ҳамда илгари олинган мажбуриятлар бўйича тўлов тўлаш пайти келди. Бироқ, бу кўпчиликнинг қўлидан келмаяпти.

Одамларнинг ҳафсаласи пир бўлиши, ўтмишни қўмсаш мана шундан келиб чиқмоқда. Ижтимоий вайсақилик, танқид ва янги ваъдалар учун мақбул бўлган замин ҳам мана шунда пайдо бўлган. Бугун бундан, энг аввало коммунистлар, социал-ватанпарварлар ва «Буюк Россия», «салтанат» сингари баландпарвоз сўзларни айтиб бақириб-чақираётган турли шовинистик руҳдаги унсурлар усталик билан фойдаланмоқда, тўғрироғини айтганда, улар шу билан кун ўтказмоқда. Буни пайқамаслик мумкин эмас.

Сайловчиларнинг бундай кайфиятини Россия президентлигига номзодлардан биронтаси ҳам, шу жумладан Борис Николаевич Ельцин ҳам ҳисобга олмаслиги мумкин эмас.

Россия Давлат Думасининг — Давлат Думасидаги коммунистларнинг десак тўғрироқ бўларди — бу пойгада ташаббусни қўлга олиш мақсадида қабул қилган Беловеж битимларини бекор қилиш ҳақидаги қарорини ҳам мана шу нуқтаи назардан баҳолаш лозим. Бу қарордан мақсад собиқ СССРни қайта тиклаш борасидаги барча жараёнларни жилдириб юбориш, тезлатишдан иборат. Шуниси ғалатики, МДҲдаги бошқа суверен давлатлар аҳолисининг бу ҳақдаги фикри қандай экани — бу ҳаракатлар уларнинг мақсад ва интилишларига мос келиш ёки келмаслиги билан мутлақо ҳисоблашилгани йўқ.

Агарда Лукянов ва унга ўхшаган собиқ СССРнинг айрим собиқ раҳбарлари, ҳозирги Давлат Думаси депутатлари, Лигачёв ва у каби ўтмишдаги барчамизга машҳур мафкурачиларнинг телевидение экрани ва Россия матбуоти саҳифаларидан бераётган қатъий баёнотлари, уларнинг собиқ СССРни имкон қадар тезроқ қайта тиклаш зарур деган гапларига ҳам эътибор бериладиган бўлса, бу хавфли ўйинлар Россияни қаёққа бошлаб кетаркан, деган ўй кишини ташвишлантиради.

Жаноб Сергей Кургинян «Завтра» газетаси саҳифаларида мана бу гапларни ёзади, уларни «Аргументы и факты» ҳафтаномаси кўчириб босади (1996 йил апрелидаги 14-сонига қаранг):

«...Улкан юртни (СССР деб тушунаверинг) қайта бирлаштириш, буюк мамлакатни қайта тиклаш **Россиянинг ҳар бир ватанпарвари учун олий давлат сиёсати борасидаги юксак устуворлик** ҳисобланади. Б. Ельцин ҳақиқий интеграция учун қандайдир қадам ташлай оладими-йўқми — бу қадамга беписандлик билан қараб бўлмайди. Чунки мақсад жуда буюкдир. Мана шундай, фақат мана шундайгина натижага эришиш йўлида, ҳатто стратегик муроса қилиш ҳам мумкин ва бу муроса самарали бўлади. Қайта бирлашишга хизмат қиладиган ҳамма нарсадан фойдаланиб қолиш керак».

Бундан ҳам очиқроқ айтиш қийин бўлса керак.

Биз ўзбекистонликлар кимни Президент этиб сайлаш, Россиядек буюк мамлакатнинг тақдири ва сиёсатини ким белгилашини аниқлаш фақат россияликларнинг иши, бошқа бирон кишининг бу ишга аралашиши мумкин эмаслигини яхши англаймиз, албатта.

Бироқ, МДҲ мамлакатлари тақдиридаги, ҳатто Европа ва бутун жаҳон тақдиридаги кўп нарсалар энг аввало Россия танлайдиган йўл ва унинг сиёсатига, у кейинчалик қайси йўлдан ва кимнинг раҳбарлигида боришига боғлиқ эканлиги учун ҳам биз бу танловга бефарқ қарай олмаймиз.

Биз Россиянинг демократик тараққиёти ва гуллаб-яшнашидан манфаатдор эканмиз, Президент Б. Ельцин номзодини қўллаб-қувватлашимиз, тўғрисида гапирганда айнан мана шу шароитни ҳисобга оламиз.

Гап унинг бизга ёқиш-ёқмаслигида эмас, гап шундаки, фақатгина Ельцин ўтмишга қайтишга қарши тура олади, Россияда бошланган ислоҳотларни олға силжита олади.

Ўзбекистон Россия билан тенг ҳуқуқли ва ўзаро фойдали сиёсий ва иқтисодий муносабатларни, унинг Ўзбекистон халқи асрлар давомида ўзаро ҳурмат, дўстлик ва қардошлик ришталари билан боғланган халқи билан маънавий алоқаларни ўзаро мустаҳкамлаш ва ривожлантиришдан ўта манфаатдор экани ҳеч кимга сир бўлмаслиги керак.

Россия билан Белоруссия, Россия, Белоруссия, Қозоғистон ва Қирғизистон ўртасидаги шартномалар ҳақида гапирар эканман, бу шартномаларни имзолаш ва уларни амалга ошириш — энг аввало бу давлатларнинг ички иши эканини яна бир бор таъкидлашни истардим. Ҳар бир давлат ўз тақдири ва келажагини ўзи ҳал қилади. Бу жараён ихтиёрий эканини назарда тутган ҳолда унга аралашишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ.

Худди мана шунинг учун ҳам, шунингдек, бизнинг интеграция ва ҳамкорлик жараёнларини ўзимизга хос тарзда англашимизни, қандайдир давлатлараро блоклар ҳамда барча яхши ниятли, манфаатдор давлатлар билан эркин ҳамкорлик қилиш йўлидаги чеклашлар биз учун мақбул эмаслигини ҳисобга олган ҳолда, Ўзбекистон бу шартномаларга қўшила олмайди.

Марказий Осиёдаги интеграция йўлида қандайдир қийинчиликлар пайдо бўлмасмикан, деган савол туғилиши мумкин. Назаримда, бундай қийинчиликлар туғилмаслиги керак. Биз Марказий Осиё интеграциясига ҳудудий бирлик, коммуникацияларнинг, иқтисодиётнинг асосий ва етакчи соҳаларининг умумийлиги, сув хўжалиги ва энергетика объектларидан биргаликда фойдаланиш, энергия ресурслари билан таъминлаш зарурати туфайли туғилган объектив зарур ҳодиса, деб қараймиз. Чуқур умумий илдизлари бир-бирига чирмашиб кетган халқларимизнинг маданий, тил ва маънавий яқинлигини эслатиб ўтиришга ҳожат ҳам бўлмаса керак.

Бу умумийликни рўёбга чиқариш, шубҳасиз, халқларимиз манфаатига жавоб бериши, минтақамизда барқарорлик ва тинчликни мустаҳкамлашга кўмаклашишига ишончим комил.

Хонимлар ва жаноблар,

Бир ҳафтадан кейин Ўзбекистон Президентининг Францияга расмий ташрифи бошланади. Ташриф муддати буюк аждодимиз, мислсиз саркарда ва давлат арбоби Амир Темур номи билан боғлиқ юбилей тадбирлари ўтказилаётган пайтга тўғри келишидан жуда ҳам мамнунман. Европанинг юраги — Парижда, ЮНЕСКО раҳнамолигида жаҳонга машҳур олимлар иштирокида илмий конференция ўтказилади, кўргазма ташкил этилади, етакчи ўзбек артистлари иштирокида концертлар бўлади.

Амир Темур тарихдан ҳозирги Ўзбекистон ҳудудида кучли ва гуллаб-яшнаган давлат барпо этган ўрта асрларнинг энг йирик давлат арбоби ва саркардаси сифатида ўрин олган. Бу давлат пойтахти — ҳозирги Самарқанд ўрта асрлар оламининг маданий ва маънавий марказларидан бирига айланган, инсон ақл-заковати ва истеъдодининг ноёб намунаси бўлган, бугунги кунда ҳам сақланиб турган мислсиз меъморлик обидалари билан донг таратган.

Мен ЮНЕСКОнинг Амир Темур юбилейини нишонлаш ҳақидаги қарорига Ўзбекистоннинг ўтмиши ва ҳозирги кунига ҳурмат-эҳтиром белгиси, даврлар ўртасида мавжуд бўлган узлуксиз алоқани, бугунги кунда бизга куч-қувват ва келажагимизга ишонч бахш этиб турган буюк аждодларимизнинг улкан маданий ва маънавий меросини намойиш этиш имкони, деб қарайман.

Мен тарихни зиддиятлар ва душманлик эмас, халқлар ўртасидаги ҳамкорлик ва бирбирига бўлган ишонч олға қараб жилдиришига аминман.

Шу фикрлар билан сўзимни тугатишга ҳамда эътиборларингиз учун ташаккур билдиришга ижозат бергайсиз.

1996 йил Амир Темур йили

СОҲИБҚИРОН ДАВЛАТИДА СОЛИҚ СИЁСАТИ

Бугунги кунда солиқ тизимига алоҳида эътибор берилаётгани ҳеч кимга сир эмас. Чунки, тарихдан маълумки, ҳар қандай давлат ўз хазинасини солиқ ҳисобига тўлдирган. Қачонки, мамлакатнинг солиқчилари ҳалол ва инсофли бўлсалар, ўша юртнинг хазинаси ҳам, халқи ҳам бой бўлади. Соҳибқирон бобомиз даврида ҳам солиқ тизими жуда кенг ва адолатли қўлланилган. Қуйида чоп этилаётган мақоламизда Амир Темур давлати солиқ сиёсати ҳақида ҳикоя қилинади.

Темур бобомиз даврида «Тархон» кенг тарқалган. «Тархон» деганда ер, мулк ёки бирорта шахс қўлидаги корхонанинг давлат хазинаси фойдасига тўлайдиган солиқ, йиғинлардан ва мажбуриятлардан озод қилиниши тушунилади. Темурийлар тархон ерлиқларини беришни кенг расм қилганлар. Тарихчи Якубовский кўрсатишича, «Амирлар, беклар, оддий лашкарбошилар, амалдорлар, юқори табақа руҳонийларнинг намоёндалари бўлган саидлар, сарой ичидаги турли амалдорлар ва ҳоким гуруҳи орасидан чиққан кишилар тархон ёрлиқлари олганлар». Одатда ер феодал ҳокимияти намоёндаларига «суюрғол» сифатида абадий фойдаланиш учун бериларди. XV асрнинг 1-ярмида Ўрта Осиёда деҳқонлар бутун ҳосилнинг 0,4 улушини хирож сифатида хазинага берарди. Хирож (мол) солиғи билан бир қаторда бегор деб аталадиган ҳашар мажбурияти бўлган.

Амир Темур зукко сиёсатдон ва йирик давлат арбоби сифатида ўз давлатининг тузилишини, унинг қай тарзда бўлиши кераклигини баён этади. Мансабдорларнинг ҳуқуқ ва бурчларини белгилаб беради. «Тузукоти Темурий»да феодал ер эгаларининг турлари ва шакллари ҳақида ҳам маълумот бор. Масалан, иқтоъ, турли-туман солиқ ва жарималар шулар жумласидандир. Ҳосилнинг учдан биригача олинадиган хирож асосий солиқ бўлган, Амир Темур қўриқ ва бўз ерларни ўзлаштирганларни рабатлантирган. Бундай ишга қўл урганларга Амир Темур ҳукумати катта имтиёзлар берган. Бу ҳақда «Тузукот»да қуйидагича ёзилган: «Биринчи йили ундан ҳеч нарса олмасинлар, иккинчи йили раият ўз розилиги билан берганини олсинлар, учинчи йили эса қонун-қоидага мувофиқ хирож йиғилсин». «Улик» ерларни ҳосилдор ерларга айлантириш шарт-шароитлари ҳақидаги кўрсатмалар ҳам диққатга сазовор: «Хароб бўлиб ётган ерлар эгасиз бўлса, холиса тарафидан обод қилинсин». Агар эгаси бўлса-ю обод қилишга қурби етмаса, унга турли асбоблар ва керакли нарсалар берсинлар, токи ўз ерини обод қилиб олсин. Яна амр қилдимки, хароб бўлиб ётган ерларда полизлар қурсинлар, бузилган кўприкларни тузатсинлар, ариқлар устига кўприклар солсинлар, йўл устида, ҳар бир манзилгоҳга работлар қурсинлар. Амир Темур замонида солиқлар муайян тартибда белгиланган эди. Энг муҳими, ердан олинадиган хирож миқдори ҳам, чорвадан олинадиган солиқ миқдори ҳам белгиланган эди. Муҳосиллар (солиқ йиғувчилар)нинг фаолияти устидан назорат ўрнатилган. Амр қилдимки, деб ёзади Амир Темур, — раиятдан мол-хирож йиғишда уларни оғир аҳволга тушириб қўйишни ёки мамлакатни қашшоқ қилиб қўйишдан эҳтиёт бўлиш зарур, чунки раиятни хонавайрон қилиш давлат хазинасининг камбағаллашувига олиб келади. Хазинанинг ғариб бўлиб қолиши эса, сипоҳнинг тарқалиб кетишига сабаб бўлади. Сипоҳнинг тарқоқлиги, ўз навбатида салтанатнинг заифлашувига олиб боради».

Дилрабо АЛЛАЁРОВА,
Тошкент, Молия олийгоҳининг 1-курс толибаси.

Қорақалпоғистон томонларда

ХИТОЙ — ҚОРАЎЗАККА

Оролбўйи аҳолиси жаҳоннинг қатор мамлакатларидан инсонпарварлик ёрдами олмоқда. Яқинда Қораўзак туман бирлашган касалхонасига Хитой давлати юборган 26 хил дори-дармондан иборат шу тарздаги ҳадя тақдим этилди.

ЯНА УЧ ЖАМОАДА

Хўжайли пахта тозалаш ҳиссадорлик жамияти асосан хотин-қизларни иш билан таъминлашни кўзда тутган янги кичик корхоналар очди. Шундай учта гилам тўқиш, тикувчилик корхоналари «Найман», «Хатен» ва Ҳамза номидаги жамоа хўжаликларида иш бошлади.

«ОКТЯБРЬ» ЭМАС, «ТУРКИСТОН»!

Нукуснинг аввал «Бутуниттифоқ оқсоқоли» номи билан юритилган, эндиликда қорақалпоқ халқининг атоқли фарзанди Оллоёр Дўсназаров номига қўйилган шоҳкўчасидаги «Октябрь» кинотеатрига «Туркистон» номи берилди.

ИЛМ ТУЗУМ ТАНЛАМАЙДИ

Собиқ «Қизил империя»ни қўмсовчилар унинг парчаланиб кетиши илмнинг ҳамжиҳатликдаги ривожига тўсиқлар яратди, деб сафсата сотмоқдалар. Йўқ, илм тузум танламас экан. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги доирасида ҳам илмий ҳамкорлик, фан равнақи учун кенг имкониятлар мавжуддир. Бердақ номидаги Қорақалпоғистон Давлат дорилфунуни математика куллиёти доценти Ниятбой Утеулиевнинг илмий иши буни тўла исботлаб берди.

У Украина Миллий Фанлар Академиясининг академик В. М. Глушков номидаги кибернетика илмгоҳида «Мураккаб экологик вазиятдаги ҳудудда сувдан фойдаланишни такомиллаштиришнинг математик тамойил ва услублари» мавзуида диссертация ёқлаб, Қорақалпоғистоннинг математика соҳасидаги биринчи фан доктори бўлди.

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ,
«Туркистон» мухбири.

ФАЙЗУЛЛА ХЎЖАЕВ: „МЕН ЯШАШНИ ИСТАЙМАН!“

12 мартнинг зим-зиё туни ва 13 мартнинг аёзли тонги ўта фожиали кечди. Тунги соат 21 дан 25 дақиқа ўтганда айбланувчилар ва гувоҳларни сўроқ қилиш, бир-бирлари билан юзлаштириш, бош қораловчининг якунловчи нутқи, бахти қароларнинг сўнгги сўзидан кейин СССР Олий судининг ҳарбий ҳайъати ҳукм чиқариш мажлисига йўл олди. Ўша куни вақт алламаҳал бўлса ҳам ҳеч ким суд бўлаётган бинони тарк этмади ҳисоб. Алоҳида таклиф қилинган шахслар қаёққа ҳам боришарди? Хорижий ва маҳаллий мухбирлар тиқ этса эшикка қарашади. Тўрт томонидан қизил тамғали НКВД қўриқчилари ўраб турган «ашаддий жиноятчилар» гуруҳи беҳол бошларини ҳам қилиб, сукут сақлашдан ўзга чоралари йўқ. Чунки уларнинг эрки ўзгалар ихтиёрида! Айбланувчилар аллақачон тириклар рўйхатидан ўчирилганликларини тан олгилари келмасди. Тирик қолиш илинжидаги умид тўлғоғи қора курсидагилар дилини хира ёритарди, холос.

Ниҳоят тонги соат 4 да яна «Ўртоқ Ульрих» ўз ўрнини эгаллади ва алвон жилдли папкани очиб, этни жунжиктирувчи темир овоз билан ҳукмни ўқиб эшиттирди:

«Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи номи билан...

... Хўжаев Файзулла, 1896 йилда туғилган...га нисбатан ўлим жазоси қўллансин».

Э воҳ! Ҳукм шунчалик бешафқатки, ҳеч кимни аямайди. Ҳокимият Сталин қўлида экан, ундан мурувват кутиш нодонликдан бошқа нарса эмас! Уни неча миллион бегуноҳ кишиларнинг ёстиғи қуритилгани асло қизиқтирмайди. Ёвузлигидан ўнг қўли қуриб бораётган ва фақат суратлардагина ишшайиб турган инсон қиёфасидаги иблис ўша кезда бурнидан нарини кўришни истамасди. Унга ҳожатбарор Еплов бошлиқ НКВД бўлса бас. Истаган одамни тиз чўктириши мумкин. Агар кимки, унинг гапига кирмаса, йўлга солиш усуллари бисёр. Ҳеч ким, ҳеч қачон НКВДнинг ертўласида нима юз берганидан воқиф бўлолмайди. Кечагина Москва дарёси бўйидаги муҳташам осмонўпар ҳукумат уйида истиқомат қилиб турган катта амалдор бўлсин ёки шоҳона «Националь» меҳмонхонасида яшаб турган, ҳар томонлама тенг ҳуқуқли деб фақат қоғозда тан олинган жумҳурият раҳбари бўлган шахс партия белгилаб қўйган йўлдан адашса, жаҳаннамга равона бўлаверади. Тартиб шунақа!

Қисматдошларнинг беҳаловат умри шу ерда узилган. Ҳукм ўқилгач, антишўровий «ўнг-троцкийчи гуруҳ» аъзоларини Москванинг ким қаеридаги хуфёна ўлимхонада отиб юборишди. Шу кунгача бу борадаги ҳақиқат ошкор этилмаяпти. Энг фожиалиси ҳам шунда! Марҳумларнинг ўша кезда бекафан кўмилгани ҳам аниқ! Инсон шу кургиликка лойиқмиди? Асло! На чора, уларга бундай фожиали тақдирни раво кўришди. Ҳатто совуқ хабарни марҳумларнинг оила аъзоларига етказишни лозим топишмагани ҳамон юракни ўртайди. Агар ўша вақтдаги ҳукумат раҳбарларида инсоф ва диёнат бўлганида борми, бегуноҳ умрлар поёнига етган жойни шунчаки белгилаб қўйишса, осмон узилиб ерга тушмасди, ахир!

... Ҳар гал кўнглимга яқин ўтмишимиздаги оғир кечмиш ғулғуласи тушса, Тошкентдаги «Камолон» қабристонига ўтаман. У ердаги қора тошли сағанада улуғ адиб Абдулла Қодирийнинг руҳи чирқиллаб турибди. Эл ардоқлаган ижодкорни олдин жисмонан йўқ қилишиб, сўнг расман ўлимга маҳкум этганлар, унинг қаерга дафн қилинганини битиб қолдиришмаган. Мудҳиш воқеа содир бўлган жой деб тахмин қилинган ердан олинган бир сиқим тупроқ кифоями? Сўнг «Фаробий» қабристонига йўл оламан. Охират паноҳгоҳидаги оташин шоир Усмон Носир, улкан адабиётшунос Отажон Ҳошим исми-шарифи битилган рамзий ёдгорлик қаршисида бош эгаман. Усмон Носир узоқ Сибирнинг Кемерово вилоятида тутқинликда бандаликни бажо келтирган. Отажон Ҳошимнинг қаерда отилганлигини билолмадик. Нохуш ўйлар билан «Минор»га кираман. У ердаги «Носир Саидий» ёзувли совуқ мармар тахтага беҳол бош қўяман. Таниқли олим ва устознинг жасади қаерда қолди? Жиззахга йўлим тушса, қатағон қурбонлари — ака-ука Анвар, Ҳасан ва Абдулла Ҳамдамовларнинг «Ғиштли мозор»даги рамзий қабрини зиёрат қилмай қайтмайман. Балки мустақил диёримизда мен боришим зарур бўлган бундай ёдгорликлар яна топилар. Яна билмадим.

Ф. Хўжаев — Бухоро Республикасининг Бош вазири (1922 йил)

III.

...Ф. Хўжаевнинг ноҳақ қамоққа олиниши унинг оиласи учун катта йўқотиш бўлди. Ўз халқи учун жонини тиккан ва бу борада ҳурматга лойиқ инсоннинг дафъатан банди бўлиб қолиши, кутилмаган ҳол эди. Қолаверса, Москвада унинг қисмати хусусида маълумот ҳам олиш мушкуллашганди. Ҳеч ким бирор тайинли сўз айтиш қудратига эга эмас. Меҳмонхонани ҳам бўшатишга тўғри келди. Шу боис онаси, хотини ва қизи яна Тошкентга қайтиб келишиб, тақдирнинг қалтис синовига бардош беришдан бошқа иложлари қолмади. Бу ерда ҳам нотинчлик ҳукм сурарди. Аллақачон собиқ ҳукумат раҳбарини «ёт унсур», «ижтимоий келиб чиқиши йўқсиллар синфига мансуб эмас», «буржуа миллатчиси», «халқ душмани»га чиқариб қўйишганди. Бу аянчли қисмат ҳар қадамда ўзини билдириб турарди. Катта-кичик йиғилишларда «халқ душмани» шаънига лаънатлар ёғиларди. Радио ва оммавий ахборот воситаларида Ф. Хўжаевнинг шахси атрофлича бадном қилинарди. Уни адоғи йўқ айбномалар билан қораловчи мақолалар матбуотда бирин-кетин чоп этилгани бир ҳақиқат. Аслида улар уйдирма ва туҳматдан иборат эканлигини тан оладиган мард топилмасди. Гўёки, ҳамма умумий оқим бўйлаб сузган ҳолда ўз жонини омон сақлаб қолиш кўйига тушиб қолганди.

Ана шундай мураккаб шароитда Эшон аканинг қизи — Вилоят яна бир Москвага нажот излаб боришга аҳд қилди. Ёш бўлишига қарамай, отасининг бегуноҳ эканлигини у ердагиларга билдиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйганди. Собиқ ҳукумат раҳбарини яхши билган ва уни ҳурматлаган шахслар Ф. Хўжаевга қўлларидан келганича ёрдам беришга ҳаракат қилишарди. У отасини туҳмат ва уйдирма туфайли тунда ҳибсга олингани хусусида ариза ёзиб виждонли одамлар маслаҳатига кўра, бош прокурор А. Вишинский қабулига киришга муваффақ бўлади. Зотан, чор девор ичида бўлган шахснинг фарзанди учун бу маҳкама эшигини қоқиш, ўз ҳаёти билан видолашишга тенг эди. Шунга қарамай, Вилоят марҳамат кутарди.

Бош Давлат қораловчиси аризага кўз югуртирар экан, дастлаб қаршисида ким ўтирганини англай олмади. Бу бир тушунмовчилик бўлса керак, деган ўйга ҳам борди. Аммо олдида ўша Сталин асло шафқат қилмасликни бот-бот тайинлаган ва ўзининг суддаги якунловчи сўзида тилга олган «жосус», «мавжуд тузумга қарши курашган гуруҳ раҳбари», «монокультура ҳомийси», «халқаро империализм малайи» каби жумлалар тааллуқли шахснинг қизи ўтирганидан сочлари тикка бўлиб кетди. Агар иложи бўлса, шу ернинг ўзида отиб ташлашдек ваҳоҳатга минган ҳолда қўлларини бигиз қилиб, Вилоятга ўшқира кетди:

— Биласизми, отангиз ким? У — «халқ душмани»! Бундайларга эса шафқат йўқ ва ҳеч қачон бўлмайди. Шикоятга ўрин йўқ. Қарор қатъий!

Шу сўзлардан сўнг В. Хўжаеванинг бу ерда қолишига ҳожат қолмади. Агар яна бирор нима деса соқчи чақириб, қўлига кишан солишлари ҳам ҳеч гап эмасди. Шу боис арздодини қисқа қилди. Салобатли кўринсада, аммо анчайин қўрқинчли бинодан ташқарига чиқиб, тоза ҳаводан тўйиб нафас олгач, бироз ўзига келди ва нимага қўл урганини ўйлаб, илк бор бўлса керак чуқурроқ бош қотирган заҳотиёқ, беҳосдан қалтироқ босиб, пешонасидан совуқ тер чиқиб кетди.

Унга марҳамат кўрсатганлар Давлат қораловчисининг суддаги якунловчи нутқидан қуйидаги жумлаларни эслатишганда жаҳаннам қаъридан қайтганига яна бир бор имони комил бўлди. **«...Вақт ўтади, малъун хоинларнинг мозорлари устидан супурги ўтлар, қуш қўнмаслар униб чиқади. Ҳалол совет кишилари, бутун совет халқи абадул-абад уларни қарғайдилар. Бизнинг тепамизда эса, бизнинг бахтли мамлакатимиз тепасида, одатдагидек, бизнинг қуёшимиз чарақлаб туради, у ёпёруғ, қувноқ нурларини таратаверади. Биз, бизнинг халқимиз, одатдагидек, бизнинг севимли доҳиймиз ва устозимиз буюк Сталин раҳнамолигида ўтмишнинг энг охирги сарқитларидан, маразлардан тозаланган нурафшон йўл бўйлаб коммунизм сари олға, олға бораверади».** Нақадар баландпарвоз сўзлар! Энг муҳими Сталинга ёқадиган гаплар. У бу мақтовларни эшиттач, димоғи янада чоғ бўлиши ва унинг муаллифига мукофотлар уланиши турган гап. Вилоят бу жумлаларни ўқир экан, яна бир илинжи — буюк доҳий қабулга кириш режасидан воз кечди. Унга рўпара келиб ҳам муроди ҳосил бўлолмаслиги аниқ эди. «Халқлар отаси» «халқ душмани» фарзандига мурувват кўрсатаман, деб кўзи учиб тургани йўқ, албатта. Доҳийнинг тантиқ қизи Светлана билан дўстлиги ҳам бир пул.

Ислом УСМОНОВ.

(Боши ўтган сонларда. Давоми бор).

ЎЗБЕКИСТОН ОЙНАИ ЖАҲОНИДА

ДУШАНБА, 15

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ҳафтанома».
8.00 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).
*
8.30 Юсуф Розиқов. «Домла». Кўп қисмли видеофильм. 6-серия.
9.00 «Қишлоқ тадбиркорлари». Янгилик изидан.
9.40 «Соғинч». Кинокомпозиция.
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Санъат ғунчалари». Болалар учун концерт.
10.35 «Учрашув». Ўзбекистон халқ артисти Турсуной Мамедова.
11.20 «Энг охирги кун». Бадиий фильм.
12.55 «Маърифат маскани». Тошкент шаҳридаги Лаъл Баҳодир Шастри номли 24-мактабнинг 80 йиллигига.
13.25 Дони Зокиров номидаги халқ чолғу оркестрининг концерти.
14.00 Янгиликлар.
14.05 — 14.50 Футбол бўйича Ўзбекистон кубоги.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
Публицистик кўрсатувлар дастури:
18.10 I. «Юксалиш»: «Вақт хиёбонида».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 Оқшом эртаклари.
20.10 II. Биржа ва банк хабарлари.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Маърифатнома». Муборак Ҳаж зиёрати муқаддимаси.
21.15 III. «Юксалиш»: «Вақт хиёбонида». Публицистик кўрсатувларнинг давоми.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 — 00.25 «Ўзбектелефильм» кўрсатади: «Замира Суюнова». Фильм-концерт.

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.40 «Палитра».
19.10 ТВ II намойиш этади...
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Курьер».
20.15 «... яна об-ҳаво ҳақида».
20.20 Мусиқа, холос.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 ТВ II намойиш этади...
21.10 Оҳанглар ва Эълонлар.
21.50 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
22.40 — 23.40 «Спорт -қитъаси».

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Болалар орзуси». Телефильм.
*
Россия жамоат телевидениеси 18.10 — 20.40
*
20.40 «Тропиканка сири». Телесериал.
21.30 Эълонлар.
21.35 «Тоҳир ва Зуҳра». Бадиий фильм.
*
Россия давлат телевидениеси 23.00 — 23.30
*
23.30 Эълонлар.
23.35 — 23.40 Янгиликлар.

IV

17.10 — 18.40 Туркия телевидениеси.

СЕШАНБА, 16

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.55—8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).
*
8.30 Республика газеталарининг шарҳи.
8.40 Ўзбек қўшиқларидан концерт.
9.15 Биржа ва банк хабарлари.
9.30 «Қирқ хунар ҳам оз». Бизнес маркази.
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Ёшлик» студияси. «Мактабларингизни ўқиб».
Ўқув машғулотлари:
10.30 Адабиёт.
11.00 Немис тили.
11.30 Она тили.
12.00 «Бешинчи довон». Видеоканал.
14.00—14.05 Янгиликлар.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Кичкинтой» студияси. «Доно бобо даврасида».
18.40 Футбол шарҳи.
18.55 «Бугунги Европа». Публицистик кўрсатув.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 Оқшом эртаклари.
20.10 «Тафаккур ёлқинлари». Тележурнал.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 Бевосита мулоқот. «Банк тизимидаги ўзгаришлар».
21.55 «Онажонинг розилиги қил». Мусиқий дастур.
22.40 «Унутилмас сатрлар». Муқимий.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 — 00.25 «Ёшлар билан юзма-юз». Таҳлилий кўрсатув.

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.05 «Мультфейерверк».
18.25 ТВ II намойиш этади...
18.35 «Тропиканка» Телесериал (Бразилия).
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «АРТ -журнал».
20.10 Мусиқий йўлка.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Видеогид».
21.20 Оҳанглар ва эълонлар.
22.00 «Кинонигоҳ».
23.40—24.00 «Спорт - қитъаси».

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Гилон». Телефильм.
*
Россия жамоат телевидениеси
6.30 — 8.00 «Телетонг».
***
18.10 — 20.40
*
20.40 Бу ажиб дунё.
*
Россия давлат телевидениеси 21.00 — 21.30
*
21.30 Эълонлар.
21.35 «Тропиканка сири». Телесериал.
22.25 «Туркман тулпорлари». Телефильм.
22.45 — 22.50 Янгиликлар.

IV

17.10 —18.40 Туркия телевидениеси.

ЧОРШАНБА, 17

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.55 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).
*
8.30 «Унутилмас сатрлар». Муқимий.
9.15 «Ўзбектелефильм» кўрсатади: «Тигсиз жарроҳлик». Телефильм.
9.30 «Ёшлар билан юзма-юз». Таҳлилий кўрсатув.
10.00 Янгиликлар.
10.05 Болалар учун. «Оқ руҳ».
Ўқув машғулотлари:
10.30 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари.
11.00 «Алифбо сабоқлари».
11.30 Кимё.
12.00 «Куйла, дилкаш дуторим». Мусиқий композиция.
12.40 «Артист»нинг хайрлашув гастроли». Бадиий фильм.
14.00—14.05 Янгиликлар.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Қўнғироқча». Кичкинтойлар учун тележурнал.
18.40 Спорт хабарномаси.
18.50 «Тилга эътибор...»
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 Оқшом эртаклари.
20.10 «Иқтисодиёт чорраҳаларида». Тележурнал.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Чақмоқ». Публицистик кўрсатув.
21.35 Мумтоз куйлардан концерт.
22.15 Ўзбекистон телевидениесида вилоят студияларининг кўрсатувлари. Экранда — Бухоро вилояти.
22.55 «Ғазалхон ёшлигим».
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 — 00.30 «Ватан туйғуси». Бадиий-публицистик кўрсатув.

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.30 ТВ II намойиш этади...
18.40 «Кулгига нима етсин!»
19.05 «Хусусийлаштириш: қадам — бақадам».
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Компьютер - Осиё».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Ҳайвонот оламининг сирлари».
21.50 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.30 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.
23.20 — 24.00 «Спорт- қитъаси».

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Баҳор лавҳалари». Телефильм.
*
Россия жамоат телевидениеси
6.30 — 8.00 «Телетонг».
***
18.10 — 20.40
*
20.40 «Тропиканка сири». Телесериал.
21.30 «Шоҳсупа сари».
*
Россия давлат телевидениеси 22.00 — 00.10
*
00.10 Эълонлар.
00.15 — 00.20 Янгиликлар.

IV

17.10 —18.40 Туркия телевидениеси.

ПАЙШАНБА, 18

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.55 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).
*
8.30 Республика газеталарининг шарҳи.
8.40 Аброр Содиқов. «Шаҳарой». Телеочерк.
9.00 «Ғазалхон ёшлигим».
9.30 «Иқтисодиёт чорраҳаларида». Тележурнал.
9.45 Диққат, премьера: «Юртим, сени куйлайман». Фильм -концерт («Ўзбектелефильм»).
10.00 Янгиликлар.
10.05 Болалар учун. «Қувноқлар даврасида».
Ўқув машғулотлари:
10.30 Давлат ва ҳуқуқ асослари.
11.00 Инглиз тили.
11.30 Умумий биология.
*
12.00 Талаба ва спорт.
12.30 Мухтор Ашрафий номидаги Ўзбек Давлат консерваторияси талабаларининг концерти.
13.00 Таълим ва ислоҳот. «Илм — ўзликни билмакдир».
13.30 «Жараён». Тележурнал.
14.00 — 14.05 Янгиликлар.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Замон билан ҳамнафас». Тошкент тўқимачилари. Репортаж.
18.25 «Ёшлик» студияси. «Хазина».
18.50 «Дунё»нинг мазмуни». Тележурнал.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 Оқшом эртаклари.
20.10 «Юзма-юз». Мулоқот.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Жаҳон иқтисодий интеграцияси». Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатияси университети талабалари ва ўқитувчилари иштирокида баҳс.
22.00 Футбол. Мавсум арафасида.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55 — 00.25 Дилором Қаюмова куйлайди.

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 «Мультфейерверк».
18.35 «Тропиканка». Телесериал (Бразилия).
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «Автосалон».
20.15 Фармед.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Сизнинг услуб».
21.15 Оҳанглар ва Эълонлар.
21.55 «Кинонигоҳ».
23.35 —24.00 «Спорт-қитъаси».

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Мусаввир нигоҳи». Телефильм.
*
Россия жамоат телевидениеси
6.30 — 8.00 «Телетонг».
***
18.10 — 20.40
*
20.40 «Тропиканка сири». Телесериал.
21.30 «Шашмақом». Мусиқий фильм.
*
Россия давлат телевидениеси 22.35 — 23.05
*
23.05 Эълонлар.
23.10 — 23.15 Янгиликлар.

IV

17.10 —18.40 Туркия телевидениеси.

ЖУМА, 19

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.55—8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).
*
8.30 «Юзма-юз». Мулоқот.
8.50 Немис тили.
9.20 «Фахрийлар — фахримиз».
10.00 Янгиликлар.
10.05 «Булоқлар кўз очганда». Самаркандлик омиллари.
10.35 Халқ чолғулари ва баян созанда ижрочиларининг VII республика танлови.
11.25 «Деҳқонки, дона сочар...» Публицистик кўрсатув.
12.00 «Маърифат» видеоканали.
14.00 — 14.05 Янгиликлар.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Кичкинтоймиз — гижинготоймиз». Телебеллашув.
18.50 «Оламга саёҳат». Кинокўрсатув.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 Оқшом эртаклари.
20.10 «Ҳаёт ва қонун». Фуқаролик жамиятида сиёсий партияларнинг роли.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Бозор услублари: талаб ва таклиф». Пойафзал тармоқларининг истиқболи.
21.30 «Хотира». Ўзбекистон халқ ҳофизи Эрка қори Каримов.
22.40 «Бизким, мулки Турон...» Бадиий-публицистик кўрсатув.
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ахборот».
23.55—00.30 «Олам ва одам». Маърифий кўрсатув.

II

18.00 Янгиликлар.
18.10 Эълонлар.
18.15 Эртаклар оламига саёҳат.
18.35 «Юлдузлар».
19.05 Эртага—шанба.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Эълонлар.
19.55 «PAKS» тақдим этади...
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Ривоят».
21.10 «Офарин».
21.40 «Таманно».
21.50 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.30 — 23.20 «Санта-Барбара». Телевизион бадиий фильм.

III

17.50 Янгиликлар.
17.55 Эълонлар.
18.00 «Мискар». Телефильм.
*
Россия жамоат телевидениеси
6.30 — 8.00 «Телетонг».
***
18.20 — 20.40
*
20.40 «Тропиканка сири». Телесериал.
21.30 Эълонлар.
21.35 «Одамато қовурғаси». Бадиий фильм.
*
Россия давлат телевидениеси 22.50 — 23.20
*
23.20 Эълонлар.
23.25 — 23.30 Янгиликлар.

IV

17.10 —18.40 Туркия телевидениеси.
*
18.40 «Мультикарусель».
18.55 «Самарали изланишлар».
19.25 «Билиб қўйган яхши».
19.50 Эълонлар.
19.55 «Кинематограф».
21.25 «Бизнес-академия».
21.50 Эълонлар.
21.55 «Мусиқий меҳмонхона».
22.35 «Оқ соя».
23.05 — 23.15 «Хайрли тун!».

ШАНБА, 20

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.55 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).
*
8.30 Республика газеталарининг шарҳи.
8.40 «Бувам, Килиан ва мен». Бадиий фильм.
10.00 «Ёшлик» студияси. «Онамнинг ўгитлари».
10.30 «Хотира». Ғулом Зафарий.
11.00 Болалар учун. «LEGO» сайёраси.
11.25 «Муҳаббатнинг сеҳрли наволари». Кинокўрсатув.
12.00 Мактаб ўқувчилари учун. «Яшил чироқ».
13.00 Халқ ижодиёти. «Зилол». Фольклор-этнографик ансамбларининг телефестивали.
13.40—14.10 Кураш. Осиё чемпионати.
***
15.50 Кўрсатувлар тартиби.
15.55 Футбол бўйича Ўзбекистон чемпионати. «Пахтакор» — «Динамо» (Самарқанд). Танаффус пайтида — Телефильм.
17.50 «Ёрдамчилар», «Нонни босган қиз ҳақида». Мультфильмлар.
18.10 «Орзуларим бир дунё». Телеочерк.
18.55 Спорт хабарномаси.
19.05 «Ҳангома». Юмористик кўрсатув.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Оқшом эртаклари.
20.05 Ўзбекистон янгиликлари (инглиз тилида).
20.15 Бу ажиб дунё...
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 Диққат, премьера: Юсуф Розиқов. «Домла». Кўп қисмли видеофильм. 7-серия.
21.30 «Ўзбекистон — Ватаним маним!» Қўшиқлар кўрик-танлови.
22.00 «Оталар сўзи — ақлнинг кўзи».
23.05 «Тунги ёғду». Дам олиш кинодастури.

II

9.00 «Мультфейерверк».
9.15 «Хусусийлаштириш: қадам-бақадам».
9.35 «Компьютер-Осиё».
10.05 «Ҳайвонот оламининг сирлари».
10.55 Автосалон.
11.15 «Сизнинг услуб».
11.30 Оҳанглар ва Эълонлар.
12.10 «Кинонигоҳ».
13.50—14.50 «Спорт - қитъаси».
***
18.00 «Совға».
18.20 Фармед.
18.30 Эълонлар.
18.35 «Олам». Маърифий кўрсатув.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 Оҳанглар оғушида.
20.05 «Имкон чўққилари».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ахборот».
20.55 Эълонлар.
21.00 «Мусиқа салтанати».
21.20 Видео янгиликлари.
21.40 Оҳанглар ва Эълонлар.
22.20 — 24.00 Видео— «О».

III

17.45 Дастурнинг очилиши. Эълонлар.
*
Россия жамоат телевидениеси 17.55 — 20.40
*
20.40 «Жонли сайёра».
*
Россия давлат телевидениеси 21.00 — 00.10
*
00.10 Эълонлар.
00.15 — 00.30 «Қўнғирлик мусаввир». Телефильм.

IV

17.10 — 18.40 Туркия телевидениеси

ЯКШАНБА, 21

ФАН КУНИ

I

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» Тонгги дам олиш дастури.
7.30 «Ахборот».
7.55 — 8.30 «Ассалом, Ўзбекистон!» (давоми).
*
8.30 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
10.00 «Ватанимга хизмат киламан».
11.00 Цирк! Цирк! Цирк!
11.45 Юсуф Розиқов. «Домла». Кўп қисмли видеофильм. 7-серия.
12.15 «Ташриф». Дам олиш дастури.
13.05 — 15.15 Ўлмас Умарбеков, Фарҳод Олимов. «Фотима ва Зуҳра». Муқимий номидаги Ўзбек Давлат мусиқий театрининг спектакли.
***
17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.00 «Қўшиғим, жон қўшиғим».
18.35 «Фан уфқлари».
19.05 «Ойнаи жаҳонда...»
19.25 Эълонлар.
19.30 «Панорама» (рус тилида).
19.55 Эълонлар.
20.00 Мультипанорама.
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 Диққат, премьера: Юсуф Розиқов. «Домла». Кўп қисмли видеофильм. 8-серия.
21.35 «Якшанба оқшомида». Мусиқий дастур.
22.25 Футбол бўйича Ўзбекистон чемпионати. «Атласчи» — «Нефтчи».
23.15 Диққат, премьера: «Тошкент. Эски шаҳар». («Ўзбектелефильм»)
23.25 Эълонлар.
23.30 «Ҳафтанома».
24.00 —00.30 «Жаҳон киноси юлдузлари». Элизабет Тэйлор.

II

9.00 Эртаклар оламига саёҳат.
9.20 «RAKS» тақдим этади...
9.50 Ривоят».
10.00 «Офарин».
10.30 «Таманно».
10.40 «Олам». Маърифий кўрсатув.
11.30 «Оҳанглар оғушида».
11.40 «Виждон». Телесериал (Миср Араб Республикаси. Охирги серия).
12.25 «Имкон чўққилари».
12.45 «Мусиқа салтанати».
13.05 Видео янгиликлари.
13.25 Оҳанглар ва Эълонлар.
14.05 — 15.45 Видео — «О».
***
17.00 Келгуси ҳафтада.
17.15 Эълонлар.
17.20 Болалар учун. «LEGO» сайёраси.
17.45 «Юлдузлар».
18.15 «Ал- Бишриннинг орзу-армонлари». Телесериал (Миср Араб Республикаси).
19.10 Оҳанглар оғушида.
19.25 Эълонлар.
19.30 «Панорама» (рус тилида).
19.55 Эълонлар.
20.00 «Шахс ва баҳс».
20.25 Эълонлар.
20.30 «Ҳафтанома».
21.00 Эълонлар.
21.05 Фармед.
21.15 Илҳом сатрлари.
21.20 Даракчи
21.30 Футбол олами.
22.00 Келгуси ҳафтада.
22.10 «Оҳанглар ва Эълонлар».
22.50 — 00.20 Видео — «О».

III

17.10 Дастурнинг очилиши. Эълонлар.
*
Россия жамоат телевидениеси 17.20 — 20.55
*
Россия давлат телевидениеси 20.55 — 22.40
*
22.40 «Ўзбектелефильм» таништиради: «Музей». Премьера.
23.00 Эълонлар.
23.05 — 23.30 «Панорама».

IV

17.10 —18.40 Туркия телевидениеси.

РОССИЯ ОЙНАИ ЖАҲОНИДА

ДУШАНБА, 15 АПРЕЛЬ
РЖТ
18.00 Футбол шарҳи.
18.35 «Мусиқани топ».
19.05 «Биз» В. Познернинг муаллифлик дастури.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар!».
20.00 Время.
«РОССИЯ» КАНАЛИ. ДУБЛЬ 4
20.20 «Михаил Боярскийнинг «Домино»си.
20.35 Ҳар душанбада детектив. «Қақшатгич туш». «Инспектор Морс» сериалидан бадиий фильм (Буюк Британия).
22.50 «Милиция янгиликлари».
23.00 Вести.
23.30 МБАнинг энг яхши ўйинлари.

СЕШАНБА, 16 АПРЕЛЬ
РЖТ
6.30 Телетонг.
6.30, 7.00, 7.30 —Кун янгиликлари, об-ҳаво.
6.50 Монетний двор.
7.05 Эрталабки бадантарбия.
7.10 «Телетонг» меҳмони.
7.40 «Огонёк».
* * *
18.10 Тиғиз вақт.
18.35 «Мусиқани топ».
19.05 «Рязанов Эльдар дегани ким ўзи?»..» Муаллифлик дастури.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар!».
20.00 Время.
«РОССИЯ» ТЕЛЕКАНАЛИ. ДУБЛЬ 4
21.00 Вести.
21.30 Анжей Вайданинг «Мармар одам» фильми (Польша).

ЧОРШАНБА, 17 АПРЕЛЬ
РЖТ
6.30 Телетонг.
6.30, 7.00, 7.30 — Кўн янгиликлари, об-ҳаво.
6.40 Маълумот.
6.50 Монетний двор.
7.05 Эрталабки бадантарбия.
7.10 «Телетонг меҳмони.
7.40 Услуб.
* * *
18.10 Тиғиз вақт.
18.35 «Мусиқани топ».
19.05 «Мавзу».
19.45 «Ҳайрли тун, кичкинтойлар!».
20.00 Время.
РОССИЯ КАНАЛИ. ДУБЛЬ 4
20.20 Ўзи-ўзига режиссёр.
20.55 Қизғин ўнлик.
21.50 «Милиция янгиликлари».
22.00 Вести.
22.35 «Муҳаббат ва афсун». Бадиий фильм (АҚШ).

ПАЙШАНБА, 18 АПРЕЛЬ
РЖТ
6.30 Телетонг.
6.30, 7.00, 7.30 — Кун янгиликлари, об-ҳаво.
6.50 Монетний двор.
7.05 Эрталабки бадантарбия.
7.10 «Телетонг» меҳмони.
7.35 Йил бўйи полиз бўйлаб.
* * *
18.10 Ҳаж. Маккага зиёрат.
18.50 Тиғиз вақт.
19.15 Кулгипанорама. Е. Петросян олиб боради.
19.45 «Ҳайрли тун, кичкинтойлар!».
20.00 Время.
«РОССИЯ» КАНАЛИ. ДУБЛЬ 4
20.20 Маски-шоу.
21.00 Татьяна Дронина «Ўгай она»фильмида.
22.35 Вести.
23.05 «ЭКС» Криминал хабарлар экрани.
23.15 Одам-Ато олмаси.

ЖУМА, 19 АПРЕЛЬ
РЖТ
6.30 Телетонг
6.30, 7.00, 7.30 — Кун янгиликлари, об-ҳаво.
6.40 Миш-мишлар.
6.50 Монетний двор.
7.05 Эрталабки бадантарбия.
7.10 «Телетонг» меҳмони.
7.45 Икир-чикирлар.
* * *
18.20 Инсон ва қонун.
18.45 «Мўъжизалар майдони».
19.45 «Ҳайрли тун, кичкинтойлар!».
20.00 Время.
«РОССИЯ» КАНАЛИ. ДУБЛЬ 4
20.20 Жентльмен-шоу.
20.55 Голливудда ишланган. Дайана китон «Яхши она» фильмида.
22.50 Вести.
23.20 Тинч уй. С. Шолохов дастури.

ШАНБА, 20 АПРЕЛЬ
РЖТ
17.20 «Кунлардан бир кун».
17.30 «Европага очилган дарча». Д. Киселов олиб боради.
17.55 Футбол. Россия чемпионати. «Спартак» (Москва) — «Лада» (Тольятти). Танаффус пайтида «Ҳайрли тун, кичкинтойлар!».
20.00 Время.
«РОССИЯ» КАНАЛИ. ДУБЛЬ 4
21.00 Мутлақо маҳфий.
21.55 Вести.
22.20 «Бешинчи мушкетёр». Саргузашт фильм (Австрия).

ЯКШАНБА, 21 АПРЕЛЬ
РЖТ
17.20 Пьер Ришар ва Жерар Депардье «Қочоқлар» комедиясида.
18.59 «19.59» Ахборот — таҳлилий дастур.
19.55 Хоккей. Жаҳон чемпионати. Германия — Россия. Австриядан олиб кўрсатилади.
«РОССИЯ» КАНАЛИ. ДУБЛЬ 4
19.20 Севимли комедиялар. Вахтанг Кикибидзе Георгий Данелиянинг «Мимин» фильмида.
20.55 «Барча авлодлар мусиқаси».
21.25 «К-2» кўрсатади. Кира Муратова ва Людмила Петрушевская «Перпендикуляр кино» дастурида.
22.20 Ксюша ҳузурида.
22.50 Рек-тайм.
23.05 Ҳафта таҳлили.

Ушбу дастурни «Заковат» жамғармасининг ижозатисиз чоп этиш ман қилинади.

Гул кўп, чаман кўп

ҚУЁШ БЎЛАЙ ТУНДА ЁЛҒИЗ ОЙЛАРГА

Дилмурод асли Ўзгандан. Унинг ҳаёт чорраҳаларидан қўл урмаган касби қолмаган. Кези келганда қурувчилик қилган, буғларга кўминиб таомлар пиширган, ҳайдовчи бўлиб бировдан ўзиб, бировдан қолиб юрган. Лекин ҳамиша шеърият шайдоси бўлган. Ёш шоирнинг ҳавас қилса арзийдиган байтлари ҳам бир талай. Ана шундай шеърларидан намуналарни сиз зукко ўқувчимизга илиндик.

ЙИҒЛАМА

Сен йиғладинг, мен йиғладим,
Ўртада бир жон йиғлади.
Айрилиқнинг шамин ёқиб,
Икки бағир қон йиғлади.

Юрак бўлди остин — устун,
Ҳижрон жонга ортди юкин.
Қўй йиғлама, йўқ азизим,
Бу дунёда бағри бутун.

Мен кетарман, сен кетарсан,
Ўртада илк севги сарсон.
Тақдир дерлар буни, жоним,
Мен кетарман, сен кетарсан

Бир оламнинг икки юзи-
Мен қораси сен қирмизи.
Сен бир бўлак, мен бир бўлак,
Айирдилар иккимизни.

Сен йиғладинг, мен йиғладим,
Ўртада бир жон йиғлади.
Айриликнинг шамин ёқиб,
Икки бағир қон йиғлади...

***

Муҳаммад ЮСУФга

Андижонлик йигитларнинг сараси,
Ўзбек элин суюккина боласи,
Бошим усти, икки қошим ораси,
Отингдан айланай сени, Муҳаммад.

Қўли қадоқ оддий деҳқон ўғлисан,
Офтобларда пишган, бағри чўғлисан,
Кўримсизлигинг учун ҳам кўҳлисан,
Зотингдан айланай сени, Муҳаммад.

Абдулладек азизларинг устодинг,
Алишерлар дуосида ҳаётинг,
Улуғбекка бўзлаб ёзган баётинг —
Дардингдан айланай сени, Муҳаммад.

Сенинг дардинг менинг дардим эмасми,
Бир сўз айтсам, кўзингга ёш келмасми,
Ҳижронларда қон йиғлаган сенмасми?..
Зорингдан айланай сени, Муҳаммад.

Сен бўлмасанг ғариб дилни ким сизлар,
Ким йўқлагай, ким қўмсагай, ким излар?
Бир оҳингдан тўкилар минг юлдузлар...
Борингдан айланай сени, Муҳаммад!

***

Оҳу бўлинг, майли қувиб етолмасам,
Йўлдош бўлай тунда ёлғиз ойларга мен.
Сочларингиз энди силаб ўтолмасам,
Кўз ёш бўлай қирлардаги сойларга мен.

Тақдир, менга бунча дардни қайдан олдинг,
Юрагимга айриликнинг ғамин солдинг.
Пешонамга битилмаган аёл бўлдинг,
Хаёл бўлай кўнгил қурган саройларга.

Мен етмаган гўзалларга сўзим етсин,
Мен кечмаган дарёларда бўзим кетсин.
Дилим яра, ўкинчларим энди битсин.
Бардош бўлай, ишқ кўйида гадойларга.

Дилмурод ҚОСИМОВ.

Орамиздаги одамлар

«НУРДАН НАРВОН ЯСАБ БАХТ ЮЛДУЗИГА...»

(Шоир ва драматург Ҳайдар Муҳаммад суратига чизгилар)

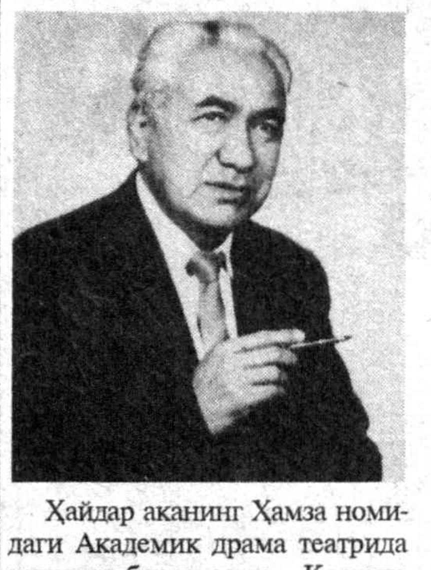

Ҳайдар аканинг Ҳамза номидаги Академик драма театрида ишлаши бежиз эмас. «Қозонга яқин юрсанг, қораси юқар» деганларидек, унга ҳам озми-кўпми актёрлик юқан.

Бир қарасангиз — ўйчан,
вазмин, совуққон.
Бир қарасангиз — асабий,
жиззаки, баджаҳл.
Бир қарасангиз, қувноқ,
ҳозиржавоб, ҳазилкаш.
Бир қарасангиз — самимий,
мулойим, ёқимтой.

Йўқ, у «роль» ўйнамайди. Балки шундай туғилган, шундай яшайди. Мана шу кунларда 60 ёшга тўлган бўлса, қарийб ярим асрдан бери ўз ролини, яъни «Ҳайдар Муҳаммад ролини» унинг ўзи ижро этиб келади.

Биз юқорида санаб ўтган хислатларни эса унинг туриш-турмуши, феъли-атвори, интилишу-изланишларининг ҳосили дейиш мумкин. Ва буларнинг ҳаммаси «театр тили»да айтадиган бўлсак, унинг ўз «образи»ни ўзида умумлаштириб тургандек кўринади.

Ҳайдар Муҳаммад «образи»нинг бу қирралари ўсиб, ривожланиб, шаклланиши учун эса озмас-кўпмас 60 йил керак бўлди. Қолаверса, унинг ана шу турфа «қиёфалари» ортида унинг ҳаёти, замонга, одамларга, ижодга, ишга муносабатини яққол тасаввур қилиш мумкин.

Шу маънода, «ўйчан, вазмин ва совуққон» лигига унинг ҳаётда кўп нарсаларни кўрганлиги, катта тажрибага эга эканлиги сабаб десак тўғрироқ бўлади.

«Асабий, жиззаки, баджаҳл»лигига келсак, буни унинг ноҳақликка, ҳаётдаги хато ва нуқсонларга бефарқ ва лоқайд эмаслигидан, уларга нисбатан ҳамиша муросасиз ва бешафқат эканлигидан дейиш мумкин.

«Қувноқ, ҳожиржавоб ва ҳазилкаш»лиги эса унга аслида «қундоқда теккан касал». Чақалоқ дунёга биғиллаб йиғлаб келса, Ҳайдар Муҳаммад роппа-роса 60 йил муқаддам қиқирлаб кулиб туғилгандек туюлади.

«Самимий, мулойим, ёқимтой» деган хислатларни эса жуда кўпларга нисбатан қўллаш мумкин. Лекин, ҳаммага ҳам Ҳайдар Муҳаммадга ярашгандек ярашавермайди.

Ана шунақа. Ҳайдар Муҳаммад ўз «роли»ни, яъни ўзининг том маънодаги инсоний хислатлари мужассамлашган, «образи-ни» қойилмақом қилиб намоён этаоладиган санъаткор.

Бунга ишонч ҳосил қилиш учун эса, театрга тушиш шарт эмас, ўз шеърларидан бирида «Нурдан нарвон ясаб бахт юлдузига» интилган таниқли шоир ва драматург Ҳайдар Муҳаммад билан икки оғиз суҳбатлашишининг ўзи кифоя қилади...

Аслида, Ҳайдар Муҳаммаднинг номини элга танитган унинг қўшиқлари дейишади.

Сиз у маълум ва машҳур қўшиқларни яхши биласиз. Уларнинг номини ёхуд бир неча сатрни эшитган ё ўқигандаёқ, ўша таниш оҳанг қулоқларингиз остида жаранглагандек бўлади.

Эсланг: «Эътибор қилмас эканман, шунчалар дилбармисан?», «Ёзган хатинг қўлимда» ёки «Соғинмадингми интизорингни?»..

Ва ёки «Саволи, вой саволи,
Эрта-кеч қўймас ҳоли.
«Севармикан» деганмиш,
«Қизларнинг баркамоли...»
ёки «Қайдасан, ёр қайдасан?
Хаёл учар сен томон...»

Қанчалар таниш сатрлар, қадрдон оҳанлар!...

Лекин биз ана шу қўшиқлар муаллифи Ҳайдар Муҳаммаднинг ўзини ашула айтганини ё ҳиргойи қилганини кўрган эмасмиз. Аммо, халқимизнинг Фахриддин Умаров ва Таваккал Қодиров, Раъно Шарипова ва Насиба Абдуллаева, Қобилжон Юсупов, Икромжон Бўронов ва Ёрқиной Ҳатамова сингари таниқли санъаткорлари бу хил қўшиқларни севиб ижро этганларини каттаю-кичик яхши билади.

Боз устига, ўзи ашулани қойиллатиб айтолмаса-да, Ҳайдар Муҳаммад сўзлари билан айтиладиган қўшиқларни ҳиргойи қилиб юрадиган ҳаваскорлар, санъат ихлосмандлари сон-саноқсиз эканлигига ҳам шубҳа йўқ...

Ҳайдар акани том маънодаги бахтли ижодкорлар сирасига қўшса бўлади.

Сабаби, унинг пьесалари асосидаги спектаклларда Саъдихон Табибуллаев ва Икрома Болтаева сингари атоқли санъаткорлар роллар ижро этишган. Яйра Абдуллаева ва Ёқуб Аҳмедов, Маҳмуджон Ғофуров ва Суръат Пулатов, Толиб Каримов ва Наима Пулатова сингари эл севган актёрлар ранг-баранг образлар яратишган.

Республикамизнинг ўнлаб саҳналарида Ҳайдар Муҳаммад қаламига мансуб «Тошкентнинг нозанин маликаси», «Хотинлар «гап»идан чиққан ҳангома», «Сабъаи сайёр», «Кўнгил чинни пиёла», «Ҳазилкаш шоҳ», «Жиноят устида ушлансин» сингари драма ва комедиялари ижро этилади.

Ана шу спектакллар томошабинларга маънавий озуқа бериши, уларга ҳузур бағишлашику, бор гап. Лекин, уларнинг ижроси қайси бир ёш юракларда санъатга, театрга ҳавас уйғотмайди деб ким айтаолади?!

Кўринадики, Ҳайдар ака ўзбек театр санъати ва қўшиқчилигининг келажагига ҳам ҳисса қўшиб келаяпти.

Бизнингча, ижодкорнинг чинакам бахти ҳам шунда бўлса керак!...

Тўлан ҚЎЗИБОЕВ,
Эркин УСМОНОВ.

Соғлом авлод учун

ЭҲТИЁТ БЎЛИНГ, ПОЛИОМИЕЛИТ!

Узбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги полиомиелит (шол) касаллигига қарши «Миллий эмлаш куни» олдидан барча оммавий ахборот воситалари вакилларини таклиф этиб, пресс-конференция ўтказди. Юқоридаги йиғинда иштирок этган мухбиримиз республика санитария-эпидемиология станциясининг бош врачи Санъат Шоумаров билан ана шу мавзуда суҳбатлашди. Қуйида эътиборингизга шу мусоҳабани ҳавола этаётирмиз.

— **Санъат Бахромович, полиомиелит қандай касаллик ва бу касаллик билан асосан кимлар касалланиши мумкин? Шулар хусусида муштарийларимизга маълумот берсангиз?**

— Полиомиелит — бу асосан болалар фалаж касаллигидир. Бу касаллик фильтрдан ўта оладиган вируслар томонидан қўзғатиладиган ўта юқумли касаллик ҳисобланади. Полиомиелит айниқса 5-6 ёшгача бўлган болаларда кўпроқ учрайди. Инфекциянинг асосий манбаи касал киши.

Полиомиелит билан касалланиш кўпинча йилнинг иссиқ фаслларида: ёз ва куз ойларида авж олади. Ёзда пашшанинг кўпайиши билан бу касаллик ҳам кўпайиши мумкин.

— **Бу касалликнинг илк белгилари қандай?**

— Касалликнинг дастлабки аломатлари грипп, ёки ошқозон ичак бузилишининг эслатади. Бош оғрийди, бадан увишади, ҳарорат 38—40 даражагача кўтарилади. Иштаҳа йўқолиб, кўнгил айнаш, қайд қилиш ва ич кетиш ҳоллари кузатилади.

Кўпинча касалликнинг дастлабки аломатлари сезилмаслигиям мумкин. Яъни, кечқурун бироз бетобланган бола эрталаб қўл ва оёғини қимирлата олмайди. Унда эрталабки фалаж деб аталувчи касаллик ривожланиб, қўл-оёқлари, орқа ва кўкрак мускуллари фалажланади.

Полиомиелитнинг оғир формаларида бўйин, умуртқа поғонаси, тил, томоқ, ҳиқилдоқ мускуллари фалажланиши оқибатида қон айланиш ва нафас олиш бузилади ва бемор ҳаёти ўлим билан ниҳояланади.

— **Бу касалликка чалинган болани даволаш натижасида унинг соғлигини қайта тиклаш мумкинми?**

— Минг афсуски, йўқ. Ҳозирча бутун жаҳон медицинаси бу касалликни даволашга ожиз. Тўғри фалаж даражасини камайтириш мумкин, лекин беморни соғлом ҳаётга қайтариб бўлмайди. Бу касалликка чалинганларнинг қисмати фақат ногиронлик билан ниҳояланади.

— **Миллий эмлаш кунлари қачон ўтади?**

— Ўзбекистонда миллий эмлаш кунлари 11—13 апрель ва 12—15 май кунлари ўтказилади. Шу кунлари биз ЮНИСЕФ томонидан берилаётган 7 миллион доза поливакцинани, яъни, эмлаш воситасини олиб келиб, республикамизнинг барча шаҳар ва қишлоқларидаги поликлиника ва тиббиёт пунктларига етказиб берамиз. Поливакцина (эмлаш воситаси) бепул, хавфсиз. Дори 4 ёшгача бўлган барча болаларнинг оғзига икки томчи томизалади, холос.

Саодат МАТЁҚУБ қизи,
«Туркистон» мухбири.

Мусиқа эзгуликка чорлайди. **Сураткаш Б. ТЎРАЕВ (ЎзА).**

КЕЛГУСИ СОНДА:

- *Ўз ўрнидаги одам*
- *Бозорга ўхшайди асли бу дунё*

Газета саҳифаланаётганда

ҚЎЛУ ОЁҒИН БОҒЛАБ...

Тахиатош дон маҳсулотлари корхонаси идораси қоровули 21 яшар, тоғни талқон қиладиган йигит эди. Аммо тунда у ерга бостириб кирганлар ҳам жисмонан кучли, пихини ёрган кимсалар экан. Сон жиҳатидан устунлик боис улар қоровул Ж. Саксонбоевнинг қўл ва оёқларини боғлаб, тўппа-тўғри директор ҳамда бош ҳисобчининг хоналарига йўл олишди. Ҳар иккала хонадаги «Фунай» телевизорини олишди-да, хайр-маъзурни нася қилиб жўнашди.

Йўқ, хайр-маъзур насяга қолмаган экан: тахиатошлик А. К. ва нукуслик К. Алар ҳуқуқ-тартибот ходимларининг қонуний саволларига жавоб бермоқдалар.

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ,
«Туркистон»нинг ўз мухбири.

БОЗОР НАЗОКАТИ

ҚАРЗ

Тўғри, ҳар қандай ўзгаришларга қарамай қарз бериш-бермаслик ихтиёриш иш. Ҳамон шундай бўлгач, унинг шартлари ҳам ихтиёрийдир. Қолаверса, қарз беришда (бегонага берилмайди-ку!) пулдан келадиган фойда, фоиз эмас — ўзаро ёрдам, оға-иничилик, ёрбиродарлик, ҳиммат, қўллаб-қувватлаш сингари пул билан ўлчаб бўлмайдиган инсоний фазилатлар биринчи ўринда туради.

Бозор муносабатлари шароитида ҳам инсоний-миллий, ҳам фақат фойда кўзланадиган ана шундай муомалаларнинг аралашуви кучаяди. Уларни фарқлаш, улар орасида гангиб қолмаслик ҳар кимнинг ўзига боғлиқ.

Айтайлик, қўшни растада савдо қилаётган қўшнингиз тўсатдан 100-200 сўм сўраб қолди. Уни берасизу ўз ишингиз билан овора бўлиб, ёдингиздан чиқарасиз. Қарабсизки, орада 100—200 сўм «йўқолади».

Қўшнингиз бу пулни «еб» кетиш нияти йўқ. Унутди, холос. Уйга қайттач, қилинган ҳисоб-китобдан сўнг 100-200 сўм қаёққа «кетгани»ни аниқлайсиз. Эртасига ётиғи билан қўшнига эслатиб қўйишнинг айби йўқ.

Қўшни қарзни қайтарса, хуп-хуп, бордию, пул олганини унутса ёки эслашни истамаса, бундан кейинги олди-берди муомаласи шунга яраша қилинади.

Одатда шунга ўхшаш тасодифий ва оз миқдорли олди-бердилар ҳужжатлаштирилмайди. Аммо-лекин, кўп миқдорда, узоқ муддат билан бериладиган қарзлар (пул ё буюм кўринишида бўлишидан қатъи назар) гувоҳлар иштирокида икки нусха қоғозга тушириб, имзолаб қўйилгани маъқул.

БУЮМЛАРНИ ЎРАШ САНЪАТИ

(Охири. Боши ўтган сонларда)

Кўпгина хорижий мамлакатларда қайси дўконга кириб нимаики харид қилманг олган нарсангизни ниҳоятда бежирим қилиб ўраб беришади ёки елим халтага солиб қўлингизга тутқазишади. Бунинг учун ҳақ талаб қилишмайди. Кўпроқ нарса харид қилган харидорнинг кўнгли учун мижозга ихчамгина совғача ҳадя этиш ҳам одатий ҳол.

Одамнинг кўнглини овлашдан кўра қийинроқ ва... осонроқ иш йўқ. Дейлик, нархни келишдингиз, пулини санаб олдингиз, энди буюмни дид билан тахлаб ё ўраб туриб бир дунё ширин сўзлар айтиш мумкин.

— Буюрсин. Тўй-томошаларга кийинг!

— Пулингиз ҳалол экан, тозасидан олдингиз!..

— Уйдагиларни хурсанд қиладиган бўлдингиз!..

— Йўлда чанг-чунг тегмасин, келинг, ўраб бера қолай!..

Вазиятдан келиб чиқиб, харидорнинг эркак ё аёллигидан, кекса ё ёшлигига қараб бундай илтифот сўзларини истаганча топиш мушкул эмас. Фақат уларни ўрнида ишлатиб, харидорнинг кўнглини овлай олсангиз бас. Ўша харидор янаги сафар сизни излаб келмаса биз кафил.

КУНИ БОЗОРДА ЎТГАН АЁЛ

Хотин-қизларнинг тижорат мақсадида олис юртларга қатнаши, бозорда садо қилиши ҳақида кўп мулоҳазалар, баҳслар бўлиб турибди.

Бу бежиз эмас. Узга ўлкаларга самолётма-самолёт, поездма-поезд, автобусма-автобус қатнаб қоп-қанорларни тўлдириб буюм келтиришнинг эркаклар учун нақадар машаққатли эканини бу йўлга кирганлар яхши биладилар. Ана шуни кўра-била туриб аёлларимиз зиммасига бунақанги машаққатни юклаш инсофданми? Йўл азоби, олис йўл муҳити, таниш-нотаниш эркаклар даврасида неча кун—неча тун юриш — буларнинг ҳеч бири аёл саломатлиги, аёл одоби, аёл назокатига тўғри келмайди. (Йўлга кетган кунларда оилани, фарзандлар қаровсиз қолишини гапирмай қўя турайлик). Бунинг устига ҳар қадамда катта пул муомаласи қилишга тўғри келади, пул муомаласи бор жойда қаллоблик, эгрилик, муттаҳамликдан Яратганнинг ўзи асрамаса бандаси бир иш қилиши қийин. Аёл нима қилади, қандай ҳолатга тушади шундай ҳолатларда?

Нега эркаклар, эрлар, ўғиллар ўйлаб кўрмасликлари керак бу ҳақда?

Хўш, аёл олис йўлга юрмасаю, бозорда туриб сотиш билан машғул бўлса нима қилади?

Бозор «об-ҳаво»си маълум: шовқин-сурон, издиҳом, таниш-нотаниш. Дам олиш, нафас ростлаш, бир зум ўзига оро бериш иложи йўқ. Кун бўйи шундай шароитда бўлган аёл оиласига қай аҳволда қайтишини тасаввур қилиш қийин эмас. Рўзғор юмуш, ош-овқат, кир-чир, бола парвариши, эрнинг раъйига қараш... булар учун озмунча куч-қувват, фурсат, ирода, сабр-тоқат керакми?!.

Устига-устак бозор ҳар куни давом этаверса...

Бозор муомаласи турли маълум сабабларга кўра одамнинг бетини қотириб юборади. Одамнинг юзини, сўзини ҳис қилиш дағаллашади. Назокат ўтмаслашади. Аёл кишининг аёллиги, нафосати аввало унинг назокатида акс этади. Шундай бўлгач...

БОЗОРГА ЧИҚДИНГМИ, ТИЛ ЎРГАН!

Хорижий диёрлардаги савдо шохобчаларида қизиқ бир ҳолатни ҳар қадамда кузатиш мумкин: сотувчи дўконга кирган харидорнинг қиёфасига, енгил-бошига бир кўз югуртиришда миллатини, қайси юртнинг фуқароси эканини пайқайди ва ўша тилда илиқ сўзлар айтиб келувчига пешвоз чиқади.

Харидорни илиқ ва маданиятли алфозда қарши олиши нечоғли аҳамиятли бўлса, харидорнинг тилида гап бошлаш савдонинг натижали бўлишига сабаб, туртки бўлади. Қолаверса, мустақиллик йўлига кирган Ватанимизда келди-кетди ҳисобига ажнабийлар кўпайиб бораётгани ҳеч кимга сир эмас. Демак, хорижий тилларни ўрганиш зарурати бугун бўлмаса эртага бозорчиларимизнинг зарур эҳтиёжига айланиши муқаррар.

Бунинг унчалик қийин жойи йўқ. Рўпарангизга келган харидор билан инглиз, француз, немис, ё араб, ё турк тилида саломлашиб, «Қадамингизга ҳасанот», «Хизматингизга мунтазирмиз», «Хўш, хизмат?», «Нима истайдилар?» сингари лутфларни билиб қўйиш, рақамлар таржимасини ёдга олиш, сотилаётган буюмлар ҳақида қисқача маълумот бера олишингиз пировардида савдонинг жонланишига олиб келади.

ҲУШЁР БЎЛИНГ, ПУЛИНГИЗ КЎПАЙМОҚДА

Ҳайрон бўлманг, пулингиз ошиб-тошиб кетишидан зийрак тортсангиз ютқазмайсиз. Пул ниҳоятда қудратли куч. Пул одамни истаган кўйига солишга қодир. Тўсатдан бойиб кетиш оқибатида босар-тусарини йўқотиб қўйган, димоғи шишиб кетган, илгари тушига кирмаган ноқонуний-ноҳалол ишларга киприк қоқмай қўл уриб аҳволи вой бўлганлар қанча!

Бундай аянчли аҳволга тушмаслик учун пулнинг қулига айланиш эмас, уни ўз қулингизга айлантирмоғингиз керак!

«Пул инсон яхши яшаши учун-да!» дейдиганлар кўп. Тўғри, тўкин-сочин яшашни ким ҳам орзу қилмайди дейсиз? Бироқ «Яхши яшаш» тушунчаси жуда кенг маъноларга эга. Кимдир буни қорнининг тўйиши билан ўлчаса, кимдир дабдабали тўй-томошада кўради, бошқа биров қўша-қўша машина олади.

Бой яшаш айб эмас. Фақат, буларнинг бари одамни дунё ҳақида, одамлар ва яхшиликлар ҳақида фикрлашдан маҳрум қилиб қўймаслиги керак. Орттирган давлатининг маълум фоизи оила аъзоларининг маданиятини, маърифатини бойитиш йўлида харжланмоғи даркор. Бир ҳақиқатни унутмасликка тўғри келади: инсоннинг инсонлиги унинг давлати билан эмас, унинг инсонийлик фазилатлари билан ўлчанади, белгиланади. Одамийлик зийнати аввало маърифат, маданият,зиё.

ХАРИДОРГА ЙЎЛ КЎРСАТИНГ

Бозорга борган одам қандай бўлмасин ўз буюмини сотишни кўзлайди. Буни қоралаш мумкин эмас. Шундай ҳам бўладики, сиздаги буюмлардан кўнгли тўлмаган харидор ўзига керакли нарсани излашга тушади.

Шунда сиз унга ёрдам беринг! Ўша харидор истаётган буюм қаерда, кимда бор, иложи бўлса, қанчадан сотиляпти — айтинг. Йўл кўрсатинг, оғирини енгил қилинг. Кам бўлмайсиз. Эртага қўшни растада турганлар харидорни сиз томонга жўнатишади. Бундан ўзаро яхши муносабатлар шаклланади. Савдо жонланади.

БИР КУН БОЗОРДАН ҚОЛА ОЛАСИЗМИ?

Ҳар куни даромаднинг ичида юрган одам бир кун бозорга бормаса ўзини қўярга жой тополмай қолади. Бир кунлик тушумнинг баҳридан ўтиш учун эса катта ирода, тантилик керак. Маданият ҳам керак.

Нима назарда тутилаётганини сездингизми?

Ҳар қандай одам узлуксиз давом этаётган турмуш тарзини вақти-вақти билан четдан туриб кузатиши жуда фойдали. Ишини, ўзини, ён-атрофдагиларни... ҳамма-ҳаммасини холис ва танқидий чиғириқдан ўтказиши зарур.

Бир жойда узоқ ишлаган одамлар, «Э, аттанг илгарироқ бундай-бундай ишлар қилсам бўлар экан!» дея армон қилишади. Демак, ўша одам айни ишлаб юрган пайтларида ўзини четдан тафтиш-таҳлил қилмаган. Кечиккан пушаймон эса фойдасиз.

Шундай экан, ҳафтада бир кун бозорга бормасангиз-чи? Дам олсангиз, асабларингиз ором топса, маданий ҳордиқ чиқарсангиз саломатлигингиз тикланади. Бугун келмай қолган тушумнинг ҳиссаси эрта ё индин чиқади. Бир синаб кўринг-чи, ўзингизни!..

МАШИНАДА БОРСАНГИЗ...

Бозорнинг гавжум «сўқмоқ»ларида йўл топиб юриш машаққат. Ҳисобсиз мошиналар орасида ҳаракатланиш эса ўн ҳисса оғир. Ҳар ким аввалроқ қулайроқ жойни эгаллаш пайида бўлади. Шу ниятда тор ва тирбанд жойда тезликни оширади, атрофдагиларга ноқулайлик туғдиради. Бошқа машиналар кўзига балодек кўринади.

Шундай одам ўзини тергаб кўрсин-чи: «Мен бошқаларнинг кўзига балодек кўринмаяпманми?» деб ўзига савол берсин.

Савол шу тариқа кўндаланг қўйилса кўп нарса ҳал бўлади. Бировлардан ранжимаймиз, балки ҳамманинг шароити бир хиллигини тушунасиз. Одамлар бир-бирларини тушунишидан яхшироқ ҳодиса йўқ дунёда.

Машинангиз учун жой танланг ва ўзингиз каби машинали одамлар ҳам келиб жой излашини унутманг. Кириш-чиқиш йўлларини тўсиб қўймаслик ҳисобини олинг. Айримлар бозорга чанг-чунг машинада борса ҳам бўлаверади, деб ўйлайдилар.

Ундай эмас. Машинангиз ювиб-артилган бўлса, ярқираб турса унга муносабат ҳам шунга яраша бўлади.

Машинада тўқнашмайдилар — ҳайдовчилар тўқнашадилар. Чунки машина ҳайдаш маданиятини эгалламаган ҳайдовчилар қўлига тушгандагина хавфли темирга айланади. Бозордек тор ва гавжум жойда бунинг хавфлилиги чандон ортади.

АРОҚ, ТАМАКИ СОТУВЧИЛАРГА

Маст-аласт қилувчи ичимликларга ружу қўйганлар кўп, кашандалар ундан-да бисёр. Ароқ ҳам, тамаки ҳам инсон соғлиғига кони зиён эканини ҳамма билади. Лекин сотади, олади, ичади, чекади.

«Ароқ тамаки сотманг» деса куладиганлар бор. Чунки ароқ билан тамакининг бозори касод бўлмайди, улардан мўмай даромад тушади. Шундай экан деб, ичкиликлару тамакиларни кўкларга кўтариб пуллайвериш тўғрими?

Гапнинг индаллоси бошқа ёқда: ичкилик разолату жиноятнинг, маънавий бузилишнинг уруғи эканини, тамаки соғлиқ кушандаси эканини кўра-била туриб улардан орттирилган давлат қанчалик татийди?

Бу жуда нозик масала, ҳар ким ўзича чуқур мулоҳаза қилиб кўрадиган муаммо. Бизнинг мақсад шунчайин нозик масала-муаммо ҳақида Сизларни ўйлашга, мулоҳаза юритишга ундаш, холос.

Ахир ўйлаб кўринг, Сиз бошқаларга кулфат уруғини, умр эговини сотмоқдасиз. Шу йўл билан бойимоқчисиз, яхшироқ яшамоқчисиз, ўғил-қизларингизни вояга етказиб яхши ниятларга бурканган тўйлар қилмоқчисиз.

Яна ўша савол кўндаланг бўлади: ниманинг эвазига?!.

«Мен сотмасам бошқалар сотади» деб ҳар ким ўзини оқлаш йўлини излайди.

Хуршид ДЎСТМУҲАММАД.

Муассис:
УЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
Ҳомий:
УЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ «МАТБУОТ ТАРҚАТИШ УЮШМАСИ» АССОЦИАЦИЯСИ

Бош муҳаррир
Абдуқодир НИЁЗОВ

ТАҲРИРИЯТ:
Қабулхона — 36-56-58;
хатлар бўлими — 36-54-65; тижорат бўлими — 33-79-69, 36-58-48; ижодкор ёшлар 36-57-52; котибият — 36-55-96.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083 Тошкент Матбуотчилар кучаси, 32—уй
Іавд ё эйдёе-ё 64607

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.

Реклама ва эълонлар учун тел.: 33-95-97, 33-79-69

Руйхатдан утиш тартиби № 00012
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси
Буюртма Г. — 0191
Корхона манзили: «Буюк Турон» кучаси, 41
Ҳажми — 2 табоқ. Тираж — 9839.
Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди.
Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А-2
Босишга топшириш вақти — 21.00
1 2 3 4 5 6